

การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม

โดย

นายอดิพันธ์ อมาตยคง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม

โดย
นายอดิพันธ์ อมาตยคง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2552
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**RESOURCE - BASED LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER
SAMUTSONGKHRAM BASIC EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE**

By

Adipun Amatayakong

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2009

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททสสงคราม” เสนอโดย นายอดิพันธ์ อมาตยคง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

48252418 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

อติพันธ์ อมาตยคง: การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ผศ.ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร. 133 หน้า.

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1)การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม 2)ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาตามสังกัดและขนาดของสถานศึกษา และ 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดของ กิ่งแก้ว อารีรักษ์. และคณะ เป็นขอบเขตเชิงทฤษฎี กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 85 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล 255 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความถี่(f) ร้อยละ(%)ค่าเฉลี่ย(\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (one - way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ้(Sheffe's method) และการวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1.การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามในระดับมาก

2.การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียว คือ การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ของสถานศึกษา

3.แนวทางการพัฒนา โดยจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาดำเนินการตามระเบียบการนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษา จัดให้มีการประกันอุบัติเหตุหมู่แก่นักเรียน ศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้ และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระ เพื่อให้สามารถวางแผนการนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน และจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ.....

48252418 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

Keyword : LEARNING SOURCE MANAGEMENT

ADIPAN AMATAYAKONG : RESOURCE – BASED LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER SAMUTSONGKRAM BASIC EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE. INDEPENDENT STUDY ADVISOR : ASST. PROF. MAJ. NOPADOL CHENAKSARA, RTAR, Ph.D. 133 pp.

The purposes of this research were to determine ; 1)the resource – based learning management of schools under Samutsongkram Basic Educational Service Area Office 2)the differences comparative of resource – based learning management of schools based on subjection and schools size. and 3) the developmental methods of the resource – based learning management. KingKaew Arererak’s method was used for theoretical framework for this research. The samples in this study comprised of 85 schools, totally 255 respondents under Samutsongkram Basic Educational Service Area Office. Data were collected by questionnaires and it were analyzed by distributionof frequency, percentage, mean, standard deviation, one – way ANOVA, and Scheffe’s method.

The results revealed that:

1.The level of resource – based learning management of schools under Samutsongkram Basic Educational Service Area Office was at the high level.

2.The level of resource – based learning management of schools under Samutsongkram Basic Educational Service Area Office was not significantly different by subjection significantly different by size at .05 levels in term of resource – based learning management of schools under Samutsongkram Basic Educational Service Area Office

3.The developmental methods of resource – based learning management of schools under Samutsongkram Basic Educational Service Area Office were : allocation for school used for out-school learning, pupil groups assurance, study learning sources information, and inventory of learning sources

Department of Educational Administration Graduate School, Silpakom University Academic Year 2009

Student’s signature.....

Independent Study Advisors’signature

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ก็ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร กรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนช่วยเหลือ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ และให้กำลังใจ ตลอดระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ ประธาน กรรมการสอบ เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความรู้ กำลังใจ ตลอดจนแนวทางการศึกษา จบจนประสบความสำเร็จในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข เครื่องมือ ประกอบด้วย นางอรุวรรณ จันลา ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้าหมวดภาษาไทย โรงเรียนถาวรานุกูล นางสาวเกษศิริรินทร์ ศรีสัมฤทธิ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ นายอภิชาติ เสนะนันท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจริญสุขาราม นายทิวา เครือภู่อุ ผู้อำนวยการโรงเรียนศาลเจ้าวาม้า นายเจษฎะสิทธิ์ เครือสินธุ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ศาลแม่อากาศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ตลอดจนเพื่อนผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย ศิลปากร รุ่น 25 ทุกคน ที่เป็นกำลังใจให้กับผู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งขอบคุณบุคลากร ภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกคน ที่กรุณาดูแลอำนวยความสะดวกระหว่างที่เข้ารับการศึกษา ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร และขอขอบคุณครอบครัว “อมาตยคง” ที่คอยเป็นกำลังใจช่วยเหลือ ผู้ศึกษาเป็นอย่างดียิ่งมาโดยตลอด

คุณงามความดีและประโยชน์จากผลงานครั้งนี้ ขอมอบแต่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ ช่วยเหลือ อบรมสั่งสอน ด้วยความปรารถนาดี มาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	3
ปัญหาของการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ข้อคำถามของการวิจัย.....	10
สมมติฐานของการวิจัย.....	10
ขอบข่ายเชิงอ้างอิงของการวิจัย.....	11
ขอบเขตเชิงอ้างอิงของการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	17
การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้.....	17
สภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม.....	29
แหล่งเรียนรู้.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3 การดำเนินการวิจัย.....	66
ระเบียบวิธีวิจัย.....	67
แผนแบบของการวิจัย.....	67
ประชากร.....	67
กลุ่มตัวอย่าง.....	67

	หน้า
ตัวแปรที่จะศึกษา.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
การสร้างเครื่องมือ.....	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
สรุป.....	72
4 การนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	75
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.....	77
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างการจัดการเรียนรู้	
จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	
สมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดและขนาดของสถานศึกษา.....	88
ตอนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.....	95
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
สรุปผล.....	96
การอภิปรายผล.....	97
ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	103
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	104
บรรณานุกรม.....	105
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ.....	110
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือ.....	113
ภาคผนวก ค รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	116
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล.....	121
ภาคผนวก จ แบบสอบถาม.....	123
ประวัติผู้วิจัย.....	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนนักเรียนในสังกัดที่ไม่ผ่านการตัดสินใจประเมินผลผ่านช่วงชั้น ปีการศึกษา 2549.....	8
2	แสดงจำนวนสถานศึกษา ครู นักเรียน ห้องเรียนและสัดส่วนนักเรียนต่อครู นักเรียนต่อห้องเรียน ปีการศึกษา 2551 จำแนกตามสังกัด.....	32
3	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	69
4	แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	76
5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม.....	78
6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา.....	79
7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้.....	80
8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงครามด้านการกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์ การสอนและกิจกรรมการเรียนรู้.....	81
9	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียน การสอนและกิจกรรมการเรียนรู้.....	82

ตารางที่	หน้า
10	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้..... 84
11	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร..... 85
12	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้..... 86
13	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่..... 87
14	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน..... 88
15	ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา..... 89
16	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงครามขนาดเล็ก..... 90
17	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงครามขนาดกลาง..... 92

ตารางที่		หน้า
18	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงครามขนาดใหญ่.....	93
19	ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ตามขนาดของสถานศึกษา.....	94
20	การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้.....	95

สารบัญแผนภูมิ

ตารางที่	หน้า
1 ขอบข่ายเชิงทฤษฎีของการวิจัย.....	11
2 ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย.....	13

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษานับว่ามีบทบาท และความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม และความประพฤติ ขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลง อย่างรุนแรงของโลกทำให้มีความจำเป็นจะต้องกลับมาทบทวน และออกแบบการศึกษา กันใหม่ อีกทั้งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทย ต้องปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลง อย่าง หลากหลาย จึงนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เพราะการศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญในการสร้างความ เจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คน ได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิตเป็นการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงและประกอบอาชีพได้อย่างมี ความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ โดยมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความสมดุลและกลมกลืนกันทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม จากความจำเป็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ดังพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน ความว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง และ พัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้ การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะทุกด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมี พลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศไว้และพัฒนาให้ ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 24 บัญญัติว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยสรุปคือจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล จัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดการรู้และ มีความรอบรู้

จากหลักการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นแสดงผลตรงกันว่า การเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกระตือรือร้นต่อบทเรียนมากกว่าปกติ สำหรับกรณีเด็กบางคนความรู้สึกดังกล่าวอาจเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กพัฒนาศักยภาพและทักษะการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเด็กที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดความเชื่อมั่น เกียจคร้าน ไม่สนใจใฝ่หาความรู้ และเข้ากับผู้อื่นยาก ก็อาจมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ภายหลังจากที่ได้รับการสนับสนุนจากการเรียนรู้นอกห้องเรียน(ธนาทิพ ฉัตรภูติ 2545 : 25) และจากการศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านชุมชน ด้านลานกีฬา ด้านวิถีชีวิต ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสถานที่ทำงาน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก (กฤษณา ศรีเกียรติ 2545 : บทคัดย่อ)

หลังจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกาศใช้มาจนถึงปัจจุบัน วิธีการที่จะพัฒนานักเรียนให้ไปสู่เป้าหมายคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนักโดยเฉพาะรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงอาศัยประสบการณ์และเจตคติเดิมดังที่เคยทำกันมา การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่ยังอยู่กับการท่องจำตำราเรียนเพื่อเป้าหมายในการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย หรือเรียนจบการศึกษาระดับมัธยม ทำให้การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตยังไม่เกิดโดยเฉพาะในส่วนของ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ทั้งในชุมชน และนอกชุมชน ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

ตามศักยภาพ และรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
 ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ
 สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ
 แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ (สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 :14) ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
 สยามบรมราชกุมารีที่ว่า “ครูคือหัวใจของการปฏิรูปควรเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ
 ของครูควบคู่กับการจัดและปรับปรุงคุณภาพแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการใช้
 ห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกวัย
 ใฝ่เรียนใฝ่รู้สิ่งที่ยากโดยรอบ ๆ ตัวได้ตลอดชีวิต เพื่อเน้นการพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่
 สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
 สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
 สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต”
 ดังนั้น โรงเรียนทุกแห่งซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
 พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุนให้
 ผู้เรียนในความรับผิดชอบ รู้จักเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
 (ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์ 2549 : 2)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)
 พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ในการจัด
 การศึกษาโดยระบุไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 25 พอสรุปได้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้
 ต้องปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์
 ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
 มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้
 ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์
 อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้
 อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ(สำนักงานกฤษฎีกา 2544 : 13 -16)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(กระทรวงศึกษาธิการ 2548 : 5) ได้เสนอมาตรฐานการศึกษาชาติต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อคราวประชุมเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2547 ในมาตรา 3 สรุปได้ว่า การจัดการศึกษา ที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกความคิด ได้ความสุขในการเรียนรู้ ครู อาจารย์ เตรียมการสอน และใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้หลากหลายทุกรูปแบบ เพื่อให้คนไทยเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เช่น การเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน แต่ละคนเกิดการเรียนรู้เป็นกลุ่มซึ่งเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง ทั้งโดยการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จากสภาพในชุมชน เช่น แหล่งน้ำ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานประกอบการในชุมชน ฯลฯ และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว เช่น โรงงานอุตสาหกรรม พิพิธภัณฑ์สถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แหล่งการค้า ฯลฯ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้าง และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง เป็นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ทำให้ความรู้หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) และประทับอยู่ในความทรงจำของผู้เรียนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (joyful learning) และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบท ที่แตกต่างกัน ของแต่ละสถานศึกษาแต่ละชุมชน ซึ่งมีแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนและความแตกต่างกันของบริบทชุมชนและสถานศึกษา(ศิริกาญจน์ โสภุมภ์ และดารณี คำวังนัง 2545 : คำนำ)

นอกจากนั้น แหล่งเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) เกิดความสนใจและเกิดการกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เพราะเป็นการตอบสนองของความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด อีกทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาทางปัญญาและทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม รักถิ่นฐาน สามารถ

สืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษได้พัฒนาตนเองตามความถนัด ความสนใจ ได้ฝึกจาก
 ประสบการณ์จริงเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัตินำไปสู่วิชาชีพได้(สำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : 10) ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ว่าแหล่งเรียนรู้
 เป็นเป้าหมายสำคัญของสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อนำมาส่งเสริมและพัฒนาการจัดกิจกรรม
 การเรียนการสอนโดยทุกฝ่ายในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องร่วมมือกันสนับสนุน
 ซึ่งกันและกันในการนำแหล่งเรียนรู้เข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา(all for education)
 อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน(กระทรวงศึกษาธิการ
 2544 : 9) และ (วิชัย ดิสสระ 2535 : 52) ได้กล่าวไว้ว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และ
 ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ จะต้องจัดการศึกษาให้
 ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพได้ตามสมควร
 แก่วัย โรงเรียนจึงมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการเรียนการสอนการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร
 การปรับเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน การจัดหา
 แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วไป ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่น แหล่งเรียนรู้ที่เป็น
 ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาให้ผู้เรียนได้
 เรียนรู้ตามความเหมาะสมกับวัยและความรู้ความสามารถ ซึ่งก็สอดคล้องกับ (ธเนศ ขำเกิด
 2543 : 74) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ
 แต่ต้องอาศัยการค้นคว้าจากสื่อเทคโนโลยีหลากหลายด้วยเทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสม
 ครูจึงไม่ใช่แหล่งเรียนรู้อีกต่อไป กิจกรรมการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์
 (interaction)กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า ที่จะช่วยให้ผู้เรียน
 ได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้ทั้งจาก “ครูคน ครูเครื่อง และครูธรรมชาติ”
 (กรมวิชาการ 2544: ความนำ) การเรียนรู้ในวิถีชีวิตมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตเพราะ
 แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วไปทั้งในครอบครัว ชุมชน วัดและธรรมชาติ รวมทั้งผู้ให้การถ่ายทอด
 การเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย เพื่อน ครู พระ หมอพื้นบ้าน ต้นไม้ สัตว์ ทุกคน ทุกสิ่ง
 ในโลกล้วนถ่ายทอดการเรียนรู้ จึงเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ในชีวิต ซึ่งถือได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมีความ
 เกี่ยวข้องกัน สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 (พจนีย์ เทียมศักดิ์ 2543 : 57) การฝึกให้นักเรียนเฝ้าหาความรู้จะทำให้เด็กมีนิสัยที่ดีติดตัวไป
 เขาจะได้เปรียบเด็กที่เรียนแบบท่องจำโดยไม่ใช้การคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้จากครูคนเดียว
 เพราะความรู้ไม่ได้หยุดอยู่กับที่ แต่เป็นการพัฒนาตนไปเรื่อย ๆ เรียนกันไม่รู้จบ ถ้าครูสามารถ

ชี้แนะวิธีแสวงหาความรู้โดยใช้หลักวิจัยเบื้องต้น ก็จะทำให้การเรียนรู้สนุกสนาน เพลิดเพลิน เช่น อยากรู้คำตอบเมื่อมีปัญหาก็ลองตั้งสมมุติฐานแล้วหาแหล่งความรู้เอง โดยวิธีต่างๆ ปุจฉา วิปัสสนาบ้าง ดูจากสื่อทางไกลบ้าง ถ้าคำถามตอบยากมากตอบเองไม่ได้ก็ค่อย ๆ ไปหาจากแหล่งเรียนรู้จะช่วยให้ตอบคำถามได้ คนที่เป็นครูจึงไม่ใช่เตรียมเนื้อหาสาระที่จะบ่อนให้เด็กอย่างเดียวแต่ต้องสอนวิธีการและแหล่งการเรียนรู้ (ชัยพจน์ รั้งงาม 2542 : 34)

จากความสำคัญจำเป็ดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องวางแผนบริหารงานวิชาการร่วมกับครูเพื่อให้งานจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างออกสู่ชุมชนปรับความคิด วิธีการจัดห้องเรียน และตารางสอนคงที่อย่างเดี๋ยวลดอดปี มาเป็นการคำนึงถึงสาระการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น จัดตารางเวลาเรียนให้ยืดหยุ่น เพื่อให้การนำผู้เรียนออกสู่ชุมชนมีความเป็นไปได้ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งวิทยากรในชุมชนย่อมมีความยุ่งยากซับซ้อนมากกว่าการสอนซ้ำ ๆ ประจำวันในชั้นเรียน แต่ก็มิได้ลำบากเกินกว่าที่โรงเรียนจะจัดได้ ยิ่งไปกว่านั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน กลับเป็นสะพานเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับครูในการให้การศึกษาแก่ลูกหลานของตน เยาวชนจะได้รับการปลูกฝังให้รักท้องถิ่นที่เขาอยู่ มองเห็นคุณค่าและปัญหาที่หมู่บ้านของตน ผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและในอนาคตเขาจะเป็นพลังเกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจะเกิดผลย้อนกลับมาสู่ชีวิตของตนเองและครอบครัว (สุมน อมรวิวัฒน์ 2544 : 1) ในขณะเดียวกันประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2550 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2550 ข้อ 4 ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาประเภทที่สองมีอำนาจบริหาร และการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด เป็นอำนาจของตนในเรื่อง 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป ซึ่ง ด้านวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

9)การนิเทศการศึกษา 10)งานแนะแนว 11)การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12)การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13)การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น 14)การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15)การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16)การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17)การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและบทบาทของผู้บริหารตามบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจดังกล่าว และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงครามซึ่งมีหน้าที่หลักในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดได้พยายามจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม เพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่สถานศึกษาอื่นในสังกัดขึ้นเป็นเบื้องต้น 4 แห่ง ได้แก่ 1)บ้านศิลปินในกำกับโรงเรียนวัดช่องลมธรรมโชติ อำเภอเมืองสมุททศสงคราม 2) บ้านดนตรีในกำกับโรงเรียนวัดบางนางลี่ใหญ่ อำเภออัมพวา บ้านกีฬาในกำกับโรงเรียนวัดเจริญสุขาราม และบ้านเกษตรในกำกับโรงเรียนวัดเกตการาม อำเภอบางคนที อีกรูปแบบหนึ่งด้วย

ปัญหาของการวิจัย

จากสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงกฎหมายฉบับสำคัญ ๆ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540 และแรงผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐไปสู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลักมีการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณเป็นแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปลี่ยนจุดเน้นจากการควบคุมทรัพยากรที่ใช้ไป(inputs) มาเป็นการมุ่งผลิตผลิต(outputs) แทนการควบคุมรายละเอียดของปัจจัยนำเข้า (inputs) โดยผลผลิตจะผ่านกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติ นโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์กระทรวง(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม 2551:9) ส่วนราชการต้องแสดงต้นทุนผลผลิตจากการบริหารจัดการ ในฐานะที่จังหวัดสมุททศสงคราม เป็นจังหวัดขนาดเล็กที่สุดในประเทศไทยที่มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเดียว จากการศึกษาข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาของ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งมีเป้าหมายตัวชี้วัดในการลดอัตราการตกซ้ำชั้น และการออกกลางคัน ซึ่งเป็นความสูญเสียทรัพยากรด้านงบประมาณ กำลังคน และเริ่มคำนึงถึงต้นทุนผลผลิตในการจัดการศึกษา และกำหนดเป้าหมายเฝ้าระวังไม่ให้มีนักเรียนตกซ้ำชั้น และพบว่าในปีการศึกษา 2549 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม 2550 : 9) นอกจากนั้น การประเมินผลด้านคุณภาพ เกี่ยวกับการผ่านช่วงชั้นของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พบว่านักเรียนไม่ผ่านการตัดสินประเมินผล การผ่านช่วงชั้นจำนวนสูงถึง 290 คน คิดเป็นร้อยละ 1.31 จากนักเรียนทั้งหมด 22,075 คน เมื่อจำแนกตามรายอำเภอพบว่า นักเรียนในเขตอำเภออัมพวา มีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านการตัดสินประเมินผล การผ่านช่วงชั้นมากที่สุดคือร้อยละ 1.92 จากนักเรียน 5,791 คน รองลงมาคือเขตอำเภอเมืองสมุทรสงครามมีนักเรียน ที่ไม่ผ่านการตัดสินประเมินผล การผ่านช่วงชั้น ร้อยละ 1.15 จากนักเรียน 13,480 คน และอำเภอบางคนที่ ไม่ผ่านการตัดสินประเมินผล การผ่านช่วงชั้น ร้อยละ 0.12 จากนักเรียนทั้งหมด 20,804 คน ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนในสังกัดไม่ผ่านการตัดสินการประเมินผลผ่านช่วงชั้น

ปีการศึกษา 2549

อำเภอ	จำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2549	จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การตัดสินการประเมินผลผ่านช่วงชั้น	ร้อยละนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การตัดสินการประเมินผลผ่านช่วงชั้น
เมืองสมุทรสงคราม	13,480	155	1.15
บางคนที่	20,804	24	0.12
อัมพวา	5,791	111	1.92
รวมทั้งสิ้น	22,075	290	1.31

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม, ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2550 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม : กลุ่มนโยบายและแผน ,2550),9.

นอกจากนั้น จากรายงานผลการวิเคราะห์ต้นทุนผลผลิตของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2550 บ่งบอกว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน จำนวน 41 แห่ง และพบว่าเป็นสถานศึกษาที่มีต้นทุนสูงสุด ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของนักเรียนในทุกระดับเฉลี่ย 44,060.08 บาทต่อคน(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม 2551: 9 -41) จากข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามมุ่งเน้นการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อลดปัญหาการตกต่ำชั้น และการออกกางคันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และจบการศึกษาช่วงชั้นภายในระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งในการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งมาจากการกล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สถานศึกษาไม่ได้นำแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ใช้วิธีบอกเล่าหรือบรรยายและให้ผู้เรียนจินตนาการตามคำบอกของผู้สอน เช่นเดียวกับรายงานการศึกษาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม 2550 : 15) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่นำแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แม้ว่าความตระหนักในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ แต่ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน ขาดงบประมาณ ก่อให้เกิดอุบัติเหตุขณะเดินทางไปออกนอกสถานศึกษา ตลอดจนความวิตกเกี่ยวกับความปลอดภัยในการนำนักเรียนไปเรียนรู้นอกสถานศึกษาสอดคล้องกับความคิดเห็นในการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่ไม่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในท้องถิ่น สาเหตุเนื่องมาจาก ขาดแคลนงบประมาณ สนับสนุนบุคลากรมีจำกัด ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ไม่ชัดเจน ขาดการติดต่อประสานงาน พฤติกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนดังกล่าวยังไม่เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความตระหนักในบทบาทของตนที่จะจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย และสามารถตอบปัญหาดังกล่าวได้ชัดเจน ผู้วิจัย จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร
2. เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร ตามสังกัด และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

ข้อคำถามของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อคำถามของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาครอยู่ในระดับใด
2. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร เมื่อจำแนกตามสังกัด และขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างกันหรือไม่
3. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาครเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาและหาคำตอบปัญหาที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

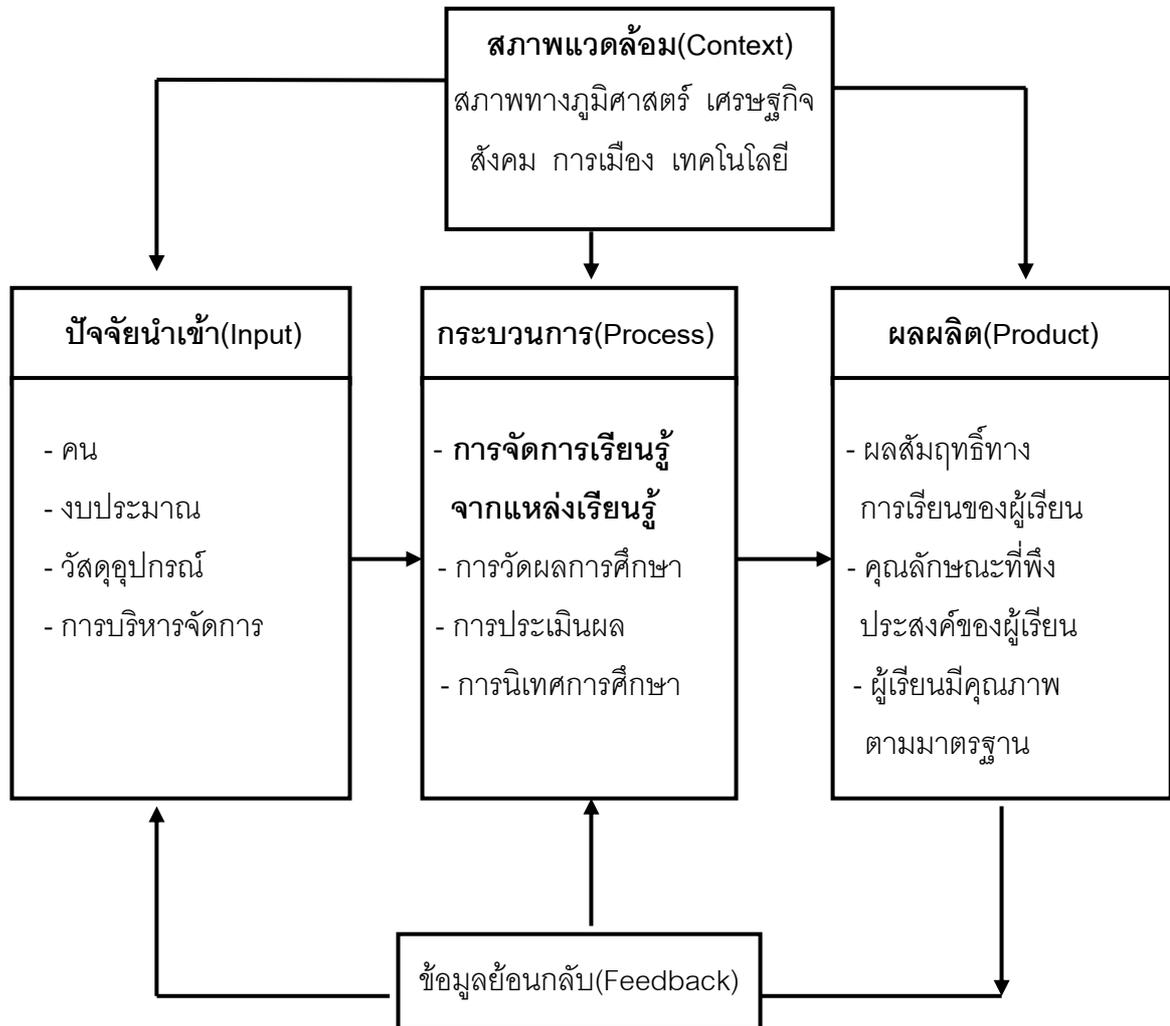
1. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร อยู่ในระดับน้อย
2. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร จำแนกตามสังกัดและขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างกัน

ขอบข่ายเชิงอ้างอิงของการวิจัย

ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นดำเนินการในลักษณะขององค์กรเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (output) ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพสิ่งแวดล้อม(context) ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งมีใช้องค์ประกอบทางการศึกษา ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สภาพภูมิศาสตร์ เป็นต้น และข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับองค์ประกอบทั้งสามส่วน ปัจจัยนำเข้าในระบบการศึกษา นั้น คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษาที่นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ นโยบาย บุคคล เงิน และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ จะถูกแปรเปลี่ยนโดยกระบวนการขององค์กร ซึ่งได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการนิเทศ และการวัดและประเมินผล ให้ได้มาซึ่งผลผลิต(outputs) คือ คุณภาพของผู้เรียน อันได้แก่ ความรู้ เจตคติ และทักษะที่นำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามมาตรฐานตัวชี้วัด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวผู้เรียน

จากแนวคิดทางทฤษฎีเชิงระบบ และขอบเขตการบริหารงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 32) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า(input) กระบวนการ (process) และผลผลิต(output) ประกอบกับในโลกแห่งความเป็นจริงสถานศึกษาไม่ใช่สถานที่เพียงแห่งเดียวที่จะให้ความรู้ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ในทางตรงข้ามยังมีการเรียนรู้ในวิถีชีวิตที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตที่มีอยู่ทั่วไปทั้งในครอบครัว ชุมชน วัดและธรรมชาติ รวมทั้งผู้ให้การถ่ายทอดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย เพื่อน ครู พระ หมอพื้นบ้าน ต้นไม้ สัตว์ แหล่งน้ำ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานประกอบการในชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม พิพิธภัณฑ์สถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แหล่งการค้า ฯลฯ ทุกคน ทุกสิ่งในโลกล้วนถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบกับ กิ่งแก้ว อารีรักษ์และคณะ ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ไว้ในเอกสารการสังเคราะห์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นรูปแบบที่มีการวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (planning resource-based learning) ประกอบด้วย 1)สร้างหรือกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตร(establish) 2)มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะประสบการณ์เดิม(focus) 3)กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้

จากแหล่งเรียนรู้(formulate) 4)กำหนดหรือคิดหายุทธศาสตร์เทคนิคการเรียนการสอนและ
 กิจกรรมการเรียนรู้ (establish) 5)เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้(choose) 6)จัด
 ตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งเรียนรู้เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร
 (timetable) 7)นำแผนที่กำหนดไว้ไปใช้(implement) 8)ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่
 (verify) และ 9)ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน(evaluate)
 ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททองสงคราม
 ซึ่งเป็นรูปแบบที่สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลาย
 ลักษณะ อาทิ การเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้เป็นกลุ่มซึ่งเป็นการ
 เรียนรู้จากสภาพจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้าง และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้
 จากการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการ
 ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ทำให้ความรู้หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ
 ประสบการณ์ เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) และประทับ
 อยู่ในความทรงจำของผู้เรียนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียน
 เรียนรู้อย่างมีความสุข (joyful learning) สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตร
 สถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 ให้สอดคล้องกับบริบท ที่แตกต่างกัน ของแต่ละสถานศึกษาแต่ละชุมชน ซึ่งมีแหล่งเรียนรู้
 ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนและความแตกต่างกัน
 ของบริบทชุมชนและสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาใช้กำหนดเป็นขอบข่ายเชิงอ้างอิง
 ของการวิจัย ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ขอบข่ายเชิงอ้างอิงของการวิจัย

ที่มา : กิ่งแก้ว อารีรักษ์. และคณะ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย : องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : อัลฟามีเด็นเนียม, 2548),120-121.

ขอบเขตเชิงอ้างอิงของการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโดยกำหนดขอบเขตเชิงอ้างอิงของการวิจัยจากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของ กิ่งแก้ว อารีรักษ์. และคณะ ได้แก่ 1)สร้างหรือกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตร(establish) 2)มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะประสบการณ์เดิม (focus) 3)กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (formulate) 4)กำหนดหรือคิดหายุทธศาสตร์เทคนิคการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ (establish) 5)เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้(choose) 6)จัดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งเรียนรู้เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร(timetable) 7)นำแผนที่กำหนดไว้ไปใช้(implement) 8)ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ (verify) และ 9)ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน(evaluate) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ไว้ในเอกสารการสังเคราะห์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นรูปแบบที่มีการวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้(planning resource- based learning) ดังแผนภูมิที่ 2

กระบวนการ(Process)
<p>รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.สร้างหรือกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์จากคู่มือหลักสูตร 2. มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะประสบการณ์เดิม 3.กำหนดจุดประสงค์เฉพาะสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่ง 4. กำหนดหรือคิดหายุทธศาสตร์ เทคนิค การเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ 5.เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้ 6.จัดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งการเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร 7. การนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ 8. ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ 9. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน

แผนภูมิที่ 2 ขอบเขตเชิงอ้างอิงของการวิจัย

ที่มา : กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย : องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : อัลฟามีเด็นเนียม, 2548),120-121.

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และโรงเรียนเอกชนในกำกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากสภาพปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิด ทฤษฎีและขอบเขตของการวิจัยดังกล่าว ในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชนของสถานศึกษา โดยนำเสนอเป็นขั้นตอน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้สภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม แหล่งเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของครู เป็นหัวใจและเป็นภารกิจหลักของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา จะต้องดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 มาตรา 22-30 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องความรู้ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เรื่องการรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ที่ส่งเสริมการดำเนินการและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะสวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล แหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2544

ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ เนื่องจากโรงเรียนทุกแห่งจะต้องเปลี่ยนหลักสูตรจากเดิมมาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยหลักสูตรใหม่มีลักษณะเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยเฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องนำมาตราฐานมาจัดทำสาระหรือรายละเอียดให้สอดคล้อง สนองสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นของตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 12-16)

ครอนบาค(Cronbach 1970:96) ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าการที่จะเกิดการเรียนรู้ได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

1. จุดประสงค์ (objective) หมายถึงผลบางอย่างที่ผู้เรียนหวังจะได้รับ จึงจำเป็นที่ครูจะต้องแสดงให้นักเรียนเห็นจุดมุ่งหมายที่ครูต้องการจะให้นักเรียนบรรลุถึง ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจ (Motivation) ในบทเรียนนั้น และย่อมจะทำให้นักเรียนรู้สึกตื่นตัวอยู่เสมอว่าเขากำลังทำอะไรอยู่และอยู่จุดไหน ในกระบวนการเรียนรู้

2. ความพร้อม (readiness) หมายถึง ผลรวมของกระสวน (pattern) ที่จะตอบสนองสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้ ความพร้อมเป็นเครื่องกำหนดว่าคนเราจะส่งการตอบสนองอย่างไรออกไปขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและประสบการณ์เดิม (maturity and past - experience) อีกด้วย

3. สถานการณ์ (situation) หมายถึงสิ่งแวดล้อม (environment) ที่อยู่ล้อมรอบตัวคนจะเป็นวัตถุหรือสัญลักษณ์ก็ได้ เช่น คำพูดหรือตัวหนังสือหรือวัตถุที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีขึ้น

4. การตีความหมายหรือแปลความ (Interpretation) เป็นกระบวนการที่คน เอาใจจดจ่ออยู่กับสิ่งแวดล้อม แล้วเอาไปประสานสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม เช่น เราแสดงพฤติกรรมเช่นนี้ออกไปแล้วจะเกิดอะไรขึ้น เป็นต้น

5. การตอบสนอง (response) หมายถึงการกระทำ หรืออาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในที่เตรียมให้คนพร้อมที่จะทำ ดังนั้นจึงอาจเป็นความเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือความตั้งใจที่เกิดขึ้นก็ได้

6. ผลต่อเนื่อง (consequence) คือผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการตอบสนองซึ่งอาจตรงความหมายหรือไม่ก็ได้ ถ้าหากผลที่ได้ออกมาเป็นไปตามความคาดหมายคนก็จะกระทำอีก ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นคนก็จะพยายามเปลี่ยนแปลง

7. ปฏิกริยาต่อความกีดกัน (reaction to thwarting) ถ้าคนไม่สามารถบรรลุถึงจุดหมายได้เขาจะเกิดความรู้สึกไม่สบายขึ้น ดังนั้น เขาอาจจะเลิกล้มหรือคิด ดัดแปลงพฤติกรรมให้เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงใหม่

ในการนำเทคโนโลยีการศึกษาไปใช้ในการจัดระบบการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนนั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ดังกล่าว และต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการออกแบบระบบการสอน โดยในกระบวนการออกแบบระบบการสอนนั้นจะต้องประกอบไปด้วยหลักพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ผู้เรียน (learners of trainees) โดยการพิจารณาลักษณะของผู้เรียน เพื่อการออกแบบโปรแกรมการสอนที่เหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ (objectives) โดยการตั้งวัตถุประสงค์ว่า ต้องการจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใดบ้างในการสอนนั้น

3. วิธีดำเนินการกิจกรรม (methods and activities) โดยการกำหนดวิธีการและกิจกรรมในการเรียนรู้ว่าควรมีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดได้

4. การประเมินผล (evaluation) โดยกำหนดวิธีการประเมินเพื่อตัดสินว่าการเรียนรู้นั้นประสบผลตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่

นอกจากองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 4 ประการเหล่านี้แล้ว ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันอีกหลายประการ ที่นักเทคโนโลยีการศึกษาหลายท่านได้นำมาจัดระบบเพื่อการวางแผนและออกแบบระบบการสอน ซึ่งระบบการสอนที่แพร่หลาย ได้แก่ ระบบการสอนของ บราวน์ และคณะ (Brown and others, อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง 2540 : 69 – 72) เป็นระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน โดยการพิจารณาถึงแนวทางและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งในการออกแบบระบบการสอนนี้ บราวน์ และคณะ ได้ทำการวิเคราะห์ระบบการเรียนการสอนโดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ โดยแต่ละหัวข้อจะแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. จุดมุ่งหมาย (goals) ในการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่ต้องการให้บรรลุผลสำเร็จ โดยผู้สอนต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเนื้อหาให้สอดคล้องกับ

จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยวัตถุประสงค์และเนื้อหา (objective and contents) เป็นสิ่งแรกที่คุณสอน ต้องกำหนดให้แน่นอนว่า เมื่อเรียนบทเรียนนั้นแล้วผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์อะไรบ้าง ซึ่งจะต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดและสังเกตได้ เมื่อมีการกำหนด วัตถุประสงค์ของการเรียนแล้ว ต้องมีการเลือกเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนแล้วสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อผลของการเรียนรู้

2. สภาพการณ์ (condition) ผู้สอนควรจัดสภาพการณ์อย่างไร และควรมีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนอย่างได้ผลดี เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งในการนี้ต้องมีการเลือก ประสิทธิภาพที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยเน้นถึงสภาพที่แตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อการจัดรูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน กล่าวคือ

2.1 การจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน (learning experiences) เป็นการจัดประสบการณ์ ในรูปลักษณะกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนจึงต้องเลือก ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งประสบการณ์ที่นำไปสู่การเรียนรู้แบ่ง ออกได้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกให้คิด การอภิปราย การเขียน การอ่าน การฟัง ฯลฯ

2.2 การจัดรูปแบบการเรียนการสอน (teaching – learning modes) เป็นการจัด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด การจัดนี้ต้องคำนึงถึงขนาดของ ผู้เรียน วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาบทเรียนด้วย การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้ สามารถจัดทำได้โดยการจัดหาห้องตามขนาดของกลุ่มผู้เรียนโดยถ้าเป็นผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ผู้สอน มักใช้การบรรยายในห้องเรียนใหญ่ ถ้ากลุ่มผู้เรียนมีขนาดกลางหรือเล็กก็ใช้การบรรยายโดยมี การซักถามโต้ตอบกัน และควรมีการใช้สื่อการสอนร่วมด้วย แต่ถ้าผู้เรียนมีเพียงคนเดียว จะใช้ การศึกษารายบุคคลในลักษณะของการใช้สื่อหลายแบบ

3. ทรัพยากรหรือแหล่งวิชาการ (resources) ผู้สอนควรจะต้องทราบว่า มีแหล่ง ทรัพยากรหรือแหล่งวิชาการใดบ้าง ที่จำเป็นและสามารถนำมาใช้เพื่อการจัดประสบการณ์แก่ ผู้เรียน ทรัพยากรนี้หมายถึง ทางด้านบุคลากร การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ ที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียน การสอน ดังนี้

3.1 บุคลากร (personnel) ในกระบวนการจัดระบบการเรียนการสอน บุคลากรมีได้ หมายถึงผู้สอนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่จะหมายรวมถึงบุคคลทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการ เรียนการสอน ดังนั้น ผู้สอนจึงหมายถึงครู หรือวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน ผู้สอน

จะต้องมีบทบาทในการใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและจัดประสบการณ์ การเรียนแก่ผู้เรียน เป็นผู้นำการอภิปราย แนะนำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนแก้ปัญหาผู้เรียน และต้องมีความสัมพันธ์กับผู้สอนคนอื่น ๆ เพื่อปรึกษาหรือวางแผนการสอนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน ส่วนบทบาทของผู้เรียนนั้นอาจเป็นผู้ช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน ส่วนบทบาทของผู้เรียนนั้นอาจเป็นผู้ช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ การใช้สื่อ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วย

3.2 วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ(materials and equipment)เป็นสิ่งที่ช่วยเกื้อกูลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ ในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.2.1 ความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3.2.2 การใช้สื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.2.3 ความเหมาะสมของชนิดของสื่อกับกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2.4 สื่อนั้นสามารถหาได้ในแหล่งวิชาการหรือท้องถิ่นนั้น

3.2.5 ความสะดวกในการใช้

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถแยกได้เป็นประเภทอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ (equipment for learning) เช่น เครื่องเทปบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ ฯลฯ และประเภทสื่อการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ (educational media for learn) เช่น หนังสือแบบเรียน หนังสือพิมพ์ ฟิล์มภาพยนตร์ ของจำลอง การ์ตูน รายการวิทยุ ฯลฯ เหล่านี้ เป็นต้น

3.3 สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (physical facilities) หมายถึง การจัดสภาพห้องเรียนตามขนาดของกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้การจัดสภาพการณ์ในการเรียนรู้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเหมาะสม ตลอดจนการจัดวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการสอนเพื่อความสะดวกในการใช้ด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่เหล่านี้ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องสื่อการศึกษา ห้องปฏิบัติการ และห้องนันทนาการ เป็นต้น

4. การประเมินผลและการปรับปรุง (evaluation and improvement) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในระบบการสอน เพื่อเป็นการประเมินว่า หลังจากการสอนแล้วผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การประเมินจะทำให้ผู้สอนทราบว่า ระบบการสอนนั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เช่น แผนการสอน จุดมุ่งหมาย สื่อการสอน เนื้อหา หรือแม้แต่ความพร้อมของตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้ในการสอนครั้งต่อไป

ระบบการสอนของแคมป์ (Kemp 1985 : 137 – 140, อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง 2540:72-75) แคมป์ ได้แบ่งขั้นตอนในการพิจารณาการจัดระบบการสอนเป็นสาระสำคัญ 10 ประการ คือ

1. ความต้องการในการเรียน จุดมุ่งหมายในการสอน สิ่งสำคัญ/ข้อจำกัด (learning needs , goals priorities/constraints) การประเมินความต้องการในการเรียนนับว่ามีส่วนสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายและโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการนั้น กล่าวได้ว่าการประเมินความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย และการเผชิญข้อจำกัดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญขั้นแรกในการเริ่มต้นของกระบวนการออกแบบการสอน จึงจัดอยู่ในศูนย์กลางของระบบ และนับว่าเป็นพื้นฐานของข้อปลีกย่อยต่าง ๆ 9 ประการ ในกระบวนการออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้

2. หัวข้อเรื่อง งาน และจุดประสงค์ทั่วไป (topics – job tasks purposes) ในการสอนหรือโปรแกรมของการอบรมที่จัดขึ้นนั้น ย่อมประกอบไปด้วยหัวข้อเรื่องของวิชาซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานความรู้ และ/หรือหัวข้องานที่เป็นพื้นฐานทางทักษะด้านกายภาพหัวข้อต่าง ๆ จะต้องมีการเขียนเป็นจุดประสงค์ทั่วไปไว้เพื่อให้ทราบอย่างแน่นอนว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานและทักษะสามารถทำงานอะไรได้บ้างหลังจากที่เรียนจบบทเรียนนั้นแล้ว จุดประสงค์ทั่วไปและหัวข้อต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นเสมือนกรอบในการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาความรู้และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการเรียน

3. ลักษณะของผู้เรียน (learner characteristics) เป็นการสำรวจเพื่อพิจารณาถึงภูมิหลังด้านสังคม การศึกษาและสภาพเศรษฐกิจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการจัดสภาพการเรียนรู้และวิธีการเรียนให้เหมาะสมตามความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

4. เนื้อหาวิชาและการวิเคราะห์งาน (subject content, task analysis) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื้อหานี้จำเป็นต้องเรียนตามลำดับขั้นตอน ให้เหมาะสมและง่ายต่อความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเพื่อเป็นการออกแบบเครื่องมือทดสอบเพื่อเป็นการประเมินการเรียนก็ได้

5. วัตถุประสงค์ของการเรียน (learning objectives) เป็นการตั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนว่า ผู้เรียนควรรู้หรือสามารถทำอะไรได้บ้างเมื่อเรียนบทเรียนนั้นจบแล้ว นอกจากนั้นผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้ วัตถุประสงค์นี้จึงเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นการวางโครงร่างของการสอน เป็นการช่วยในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และจัดลำดับเนื้อหาวิชา ตลอดจนเป็นแนวทางประเมินผู้เรียน และประสิทธิภาพของการเรียนการสอนด้วย

6. กิจกรรมการเรียนการสอน (teaching/learning activities) ในการวางแผนและเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนควรคำนึงถึงแบบแผนสำคัญ 3 อย่าง คือ การเสนอเนื้อหาในชั้นเรียนควรเป็นแบบใด วิธีการเรียนของผู้เรียนควรเป็นอย่างไร และกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนควรมีอะไรบ้าง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสม เช่น ควรมีการเสนอเนื้อหาการเรียนในชั้นเรียนแก่ผู้เรียนพร้อมกันในคราวเดียวกันทั้งหมด หรือควรให้เรียนเป็นรายบุคคล หรือการเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียนนั้น ควรใช้วิธีอภิปรายหรือวิธีการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ ต่าง ๆ หลายประการนับตั้งแต่จุดมุ่งหมาย ลักษณะของผู้เรียน เนื้อหาวิชาและการวัดผล โดยที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้เรียนว่ามีขนาดเท่าใด เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาและความสนใจของกลุ่ม นอกจากนั้น การเลือกวัสดุอุปกรณ์เพื่อการสอนก็ต้องให้สัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

7. ทรัพยากรในการสอน (instructional resources) ทรัพยากรในที่นี้หมายถึง สื่อการสอนที่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้แยกได้เป็น 6 ประเภท คือ ของจริง สื่อที่ไม่ต้องใช้เครื่องฉาย เครื่องเสียง ภาพนิ่งที่ใช้กับเครื่องฉาย ภาพเคลื่อนไหวที่ใช้กับเครื่องฉายและการใช้สื่อประสม ผู้สอนต้องเลือกสื่อมาใช้ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงกลุ่มผู้เรียนและสถานการณ์ การเรียนรู้ด้วย

8. การสนับสนุน (support services) บริการสนับสนุนและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับงบประมาณของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งว่า จะมีงบประมาณในการว่าจ้างบุคลากรและซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการศึกษามากน้อยเพียงใด การบริการนี้รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการให้คำปรึกษาและวางแผนของนักวิชาการ การทดลองผลงาน การฝึกอบรม บริการสนับสนุนนี้แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ งบประมาณ สถานที่อาคารเรียน สื่อวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และตารางที่เหมาะสมในการทำงาน

9. การประเมินการเรียน (learning evaluation) เพื่อเป็นการประเมินว่าผู้เรียนนั้นได้รับความรู้ความสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด โดยการสร้างเครื่องมือทดสอบและวัดผล ทั้งนี้เพื่อเป็นการทราบข้อบกพร่องต่างๆของระบบการสอน และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขระบบการสอนนั้นต่อไป

10. การทดสอบก่อนการเรียน (pretesting) เป็นการทดสอบว่าผู้เรียนมีประสบการณ์เดิมและพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนใหม่อย่างไรบ้าง หรือมีความรู้ความชำนาญอะไรบ้างเกี่ยวกับวิชาที่เรียนมาแล้ว ซึ่งการประเมินก่อนการเรียนเป็นเครื่องมือที่ความพร้อมของผู้เรียนว่า ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมอีกบ้างจากความรู้เก่าที่เคยเรียนมา

ในการใช้ระบบการสอนทั้ง 10 ขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะต้องเริ่มต้นจากจุดศูนย์กลางก่อน โดยพิจารณาในเรื่องของความต้องการในการเรียน จุดมุ่งหมายในการสอน และข้อจำกัดต่างๆ หลังจากนั้นจะเริ่มใช้ในขั้นตอนใดก่อนก็ได้โดยไม่ต้องเรียงลำดับกัน และสามารถพัฒนาการสอนในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นได้ด้วยการใช้การประเมินผล 2 ลักษณะ คือ การประเมินขณะสอน (formative evaluation) เป็นการประเมินในระหว่างดำเนินงานพัฒนาระบบสอน และการประเมินรวมยอดภายหลังการใช้ระบบการสอนนั้นสิ้นสุดลง (summative evaluation) ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับปรุงระบบการสอนให้ใช้ได้ดีมีคุณภาพ

ระบบการสอนของ เกอร์ลาช และอีลี (Gerlach and Ely 1985 : 141 – 143, อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง 2540 : 72 – 75) นับเป็นระบบการสอนที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (specification of objectives) ระบบการสอนนี้จะเริ่มต้นการสอนด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนขึ้นมาก่อน โดยควรเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะ

หรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือผู้สอนสามารถวัดหรือสังเกตได้

2. การกำหนดเนื้อหา (specification of content) เป็นการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และบรรลุถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้

3. การประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น (assessment of entry behaviors) เป็นการประเมินก่อนการเรียนเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมและภูมิหลังของผู้เรียนก่อนที่จะเรียนเนื้อหาอื่นๆ ว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่จะสอนนั้นมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

4. การกำหนดกลยุทธ์และวิธีการสอน (determination of strategy) การกำหนดกลยุทธ์เป็นวิธีการของผู้สอนในการใช้ความรู้ เลือกทรัพยากร และการกำหนดบทบาทของผู้เรียนในการเรียน ซึ่งเป็นแนวทางเฉพาะเพื่อช่วยให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนั้น วิธีการสอนตามกลยุทธ์นี้แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

4.1 การสอนแบบเตรียมเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยสมบูรณ์ทั้งหมด (expository approach) เป็นการสอนที่ผู้สอนป้อนความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยการใช้สื่อต่างๆ และจากประสบการณ์ของผู้สอน การสอนแบบนี้ได้แก่ การสอนแบบบรรยายหรือแบบอภิปรายซึ่งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องค้นคว้าหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง แต่อย่างไร

4.2 การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้หรือแบบไต่ถาม (discovery or inquiry approach) เป็นการสอนที่ผู้สอนมีบทบาทเพียงเป็นผู้เตรียมสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการเรียน เป็นการจัดสภาพการณ์เพื่อให้การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายโดยที่ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาความรู้เอาเอง

5. การจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียน (organization of groups) เป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสมกับวิธีสอน เพื่อให้ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสม การจัดกลุ่มต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ เนื้อหาและวิธีสอนด้วย

6. การกำหนดเวลาเรียน (allocation of time) การกำหนดเวลาหรือการใช้เวลาในการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะเรียน วัตถุประสงค์ สถานที่ และความสนใจของผู้เรียน

7.การจัดสถานที่เรียน (allocation of space) การจัดสถานที่เรียนจะขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มผู้เรียน แต่ในบางครั้งสถานที่เรียนแต่ละแห่งอาจจะไม่เหมาะสมกับวิธีการสอนแต่ละอย่าง ดังนั้นจึงควรมีสถานที่เรียนหรือห้องเรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน 3 ขนาด คือ

7.1 ห้องเรียนขนาดใหญ่ สามารถสอนได้ครั้งละ 50 - 300 คน

7.2 ห้องเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือการจัดกลุ่มสัมมนาหรืออภิปราย

7.3 ห้องเรียนแบบเสรีหรืออิสระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามลำพัง ซึ่งอาจเป็นห้องศูนย์สื่อการสอนที่มีคูหาหรือรายบุคคล

8.การเลือกสรรทรัพยากร (allocation of resources) เป็นการที่ผู้สอนเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน และขนาดของกลุ่มผู้เรียนเพื่อให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การเลือกใช้ทรัพยากรหรือสื่อการสอนสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภทคือ

8.1 สื่อบุคคลหรือของจริง หมายถึง ผู้สอน ผู้ช่วยสอน วิทยากรพิเศษ หรือของจริงต่าง ๆ เพื่อช่วยประกอบการสอน เป็นต้น

8.2 วัสดุและอุปกรณ์เครื่องฉาย เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสคริป ฯลฯ

8.3 วัสดุและอุปกรณ์เครื่องเสียง เช่น วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ

8.4 สิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร รูปภาพ ฯลฯ

8.5 วัสดุที่ใช้แสดง เช่น แผนที่ ลูกโลก ของจำลองต่าง ๆ ฯลฯ

9.การประเมินพฤติกรรม (evaluation of performance) หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนอันเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยตนเอง ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับสื่อการสอน การประเมินเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียน และเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของระบบการสอนที่ยึดเอาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นหลักในการดำเนินงาน

10.การวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ (analysis of feedback) เมื่อขั้นตอนของการประเมินเสร็จสิ้นลงแล้ว ก็จะทำให้ทราบว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ถ้าผลที่เกิดขึ้นนั้นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็ต้องทำการวิเคราะห์ผลหรือย้อนกลับมาพิจารณาว่าในการดำเนินงานตั้งแต่ต้นนั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้างในระบบหรือมีปัญหาประการใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้น เพรสคอตท์ (prescott) ผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กแห่งมหาวิทยาลัย แมริแลนด์ ได้สรุปถึงองค์ประกอบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพของร่างกาย ข้อบกพร่องของร่างกาย และลักษณะท่าพंगของร่างกาย 2) องค์ประกอบทางด้านความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว 3) องค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมทางบ้าน และพื้นฐานทางบ้าน 4) องค์ประกอบทางด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน 5) องค์ประกอบทางด้านพัฒนาการแห่งตน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติ แรงจูงใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน 6) องค์ประกอบทางด้าน การปรับตัว ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์

ปัจจุบันจุดมุ่งหมายพื้นฐานของการศึกษาก็คือ การจัดการให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในสาขาวิชาชีพใด องค์ประกอบที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวทางหนึ่งก็คือ การจัดระบบให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพต่อไป องค์ประกอบนี้เรียกว่า การจัดการเรียนการสอน (จริยา เหนียนเฉลย 2537:1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนนั้นเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดนั้น ทั้งนี้ผู้สอนต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอน ดังนี้

การวิเคราะห์ตัวป้อนของระบบการเรียนการสอน ตัวป้อนของระบบการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

1. ผู้สอน เป็นตัวป้อนที่สำคัญของระบบการเรียนการสอน ในการวิเคราะห์ตัวป้อนนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงบทบาทของผู้สอน กิจกรรมของผู้สอน และลักษณะที่สำคัญของผู้สอน ที่ถูกต้องเหมาะสมควรเป็นอย่างไร คุณภาพและความดีพร้อมของผู้สอนจะต้องสูงและพร้อมจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพอใจและเต็มใจ ทั้งนี้เพราะบุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เอื้อต่อการเรียนของผู้เรียน รู้จักเลือกปรับปรุงเทคนิคและวิธีสอนให้เหมาะสม ไม่ใช่ใช้วิธีการสอนแต่เพียง

อย่างเดี๋ยวลดต่อไป ต้องดัดแปลงแก้ไขวิธีการสอนโดยใช้หลาย ๆ วิธี จึงจะทำให้ผู้เรียนสนใจ และไม่เกิดความเบื่อหน่าย

2. ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในระบบการเรียนการสอน ผู้สอนในฐานะผู้อำนวยการในการเรียนของผู้เรียน มีความจำเป็นต้องทำการศึกษารวมชาติของผู้เรียนในแต่ละระดับให้เข้าใจ นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องศึกษาให้เข้าใจความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความถนัดทางการเรียน ความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อที่จะจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเป็นไปตามพฤติกรรมที่มุ่งหวัง การที่ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนย่อมจะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการของผู้เรียน และตามพัฒนาการด้านร่างกายของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ในการเรียนการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาภูมิหลังต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อที่จะได้กำหนดจุดประสงค์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม

3. หลักสูตร ผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจแจ่มชัด ทั้งนี้เพราะหลักสูตรคือแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ สำหรับการพิจารณาหลักสูตรในฐานะตัวบ่งชี้ของระบบการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาในส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 องค์ประกอบของหลักสูตร องค์ประกอบหรือโครงสร้างของหลักสูตร มีดังต่อไปนี้

3.1.1 หลักสูตรแม่บท ได้แก่ ข้อกำหนดของกระทรวง ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์และแนวทางของการศึกษา โครงสร้างของเนื้อหาวิชา

3.1.2 เอกสารและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้แก่ หนังสือเรียน คู่มือครู แผนการสอน โครงการสอนหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึกหัด รูปภาพ แผนภูมิ บทเพลง นิทาน และสิ่งอื่น ๆ

3.1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียน ทั้งโดยครู และนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ

3.1.4 การประเมินผลการเรียนการสอน ได้แก่ หลักการของการประเมินผลต่าง ๆ ในการประเมินผลการศึกษา ผู้สอนจะต้องศึกษาให้เข้าใจระบบที่กำหนดให้และนำไปใช้

ในการประเมินผลการเรียนการสอน หากผู้สอนไม่ประเมินในระบบที่กำหนดไว้จะก่อให้เกิดความสับสนระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและผู้บริหารเป็นอย่างมาก

3.2 ความมุ่งประสงค์ของการจัดหลักสูตรแบบหน่วยกิต การจัดหลักสูตรแบบหน่วยกิต มีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

3.2.1 ส่งเสริมการเรียนทางวิชาการที่จำเป็น หลักสูตรจะกำหนดวิชาเลือกต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

3.2.2 สนองความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรจะกำหนดวิชาเลือกต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

3.2.3 ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรให้ผู้เรียนได้กำหนดเรื่องที่จะศึกษา โครงการและวิธีการในการค้นคว้าหาความรู้ การเขียนรายงาน

3.2.4 เปิดโอกาสในการเลือกเรียนให้กว้างขึ้น หลักสูตรจะกำหนดว่าผู้เรียนอยู่ในแผนกสาขาวิชาใด ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนทิศทางการเรียนได้ตามความเหมาะสมของสติปัญญาและความถนัดส่วนบุคคล

4. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นตัวป้อนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนเช่นกัน แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ สถานที่ทำการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ช่วยสอน วิธีสอนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รวมทั้งการทำงานร่วมกันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

สภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม

1.สภาพทั่วไป

สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นที่ราบลุ่มริมทะเลโดยตลอด สภาพดินเป็นดินเหนียวปนทราย ลักษณะดินโดยทั่วไปอ่อนตัวได้ง่ายและมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตรกรรม เดิมเคย มีป่าไม้โกงกาง ไม้แสม ตามชายฝั่งทะเล และมีป่าจากตามชายฝั่งแม่น้ำ แต่ปัจจุบันได้มีการใช้ประโยชน์ จากพื้นที่ดังกล่าวในการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเกือบทั้งหมด ต่อมาการเลี้ยงกุ้งได้เกิดการขาดทุนทำให้ปล่อยบ่อกุ้งร้างจำนวนมาก แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง นอกจากนี้ยังมีลำคลองใหญ่น้อยมากมาย แยกจากแม่น้ำแม่กลองกว่า 300 คลอง กระจายอยู่ทุกพื้นที่ จากสภาพภูมิประเทศดังกล่าว ทำให้เกิดความสะดกในด้านการคมนาคมทางน้ำ และสามารถประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม พื้นที่ในเขตจังหวัด

สมุทรสงคราม มีสภาพน้ำแตกต่างกันโดยสามารถจัดแบ่งได้ 3 เขตหลัก คือ เขตน้ำเค็ม เขตน้ำกร่อย เขตน้ำจืด

2. ประชากร

จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่ประมาณ 416.71 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 3 อำเภอ 36 ตำบล 284 หมู่บ้าน โดยแบ่งเขตการปกครองเป็นเทศบาล 5 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 30 แห่ง มีประชากรทั้งหมด 194,212 คน แยกเป็นชาย 93,526 คน คิดเป็นร้อยละ 48.16 หญิง 100,686 คน คิดเป็นร้อยละ 51.84 คน ความหนาแน่น 466 คน ต่อตารางกิโลเมตร

3. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดสมุทรสงคราม ต้นน้ำเกิดจากแม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำแควใหญ่ไหลมาบรรจบกัน ณ บริเวณบ้านแพ อำเภอมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ไหลผ่านไปยังจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม ความยาวประมาณ 140 กิโลเมตร ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ไหลผ่านอำเภอบางคนที อำเภออัมพวา และอำเภอเมืองสมุทรสงคราม

3.2 เนื้อที่ป่าไม้ มีป่าไม้ชายเลนตามฝั่งทะเล เช่น ไม้โกงกาง ไม้สน ไม้แสม ไม้กระพูน

3.3 ดอนหอยหลอดเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของชาวจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย เป็นแหล่งที่ทำให้ประชาชนที่อยู่ชายฝั่งทะเลได้มีอาชีพ โดยการหยอดหอยหลอดขาย ซึ่งขณะนี้มียาแพงมาก เพราะเป็นที่แพร่หลาย และมีประชาชนทั่วไปนิยมมาซื้อไปรับประทานนำไปประกอบอาหารได้ทั้งผัดเผ็ด ผัดฉ่า หรือนำไปตากแห้ง แล้วนำมาทอดรับประทาน

3.4 นาเกลือ มีพื้นที่ทำนาเกลือ การทำเกลือป่นจากนาเกลือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญ ต่อเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสงคราม

4. สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ สวนมะพร้าว และการประมงส่วนอุตสาหกรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยมีอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตน้ำปลา และอาหารทะเล อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและการบริการ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งที่น่าสนใจ ดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวมากมายทั้งดอนหอยหลอดที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย ตลาดน้ำอัมพวา ล่องเรือชมหิ่งห้อย ชมบ้านทรงไทย วิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ ตลาดรถไฟ อุทยาน ร. 2 วัดหลวงพ่อบ้านแหลม วัดจุฬามณี วัดบางกุ้ง(โบสถ์ปรกโพธิ์) วัดศรีทธาธรรม ฯลฯ นอกจากนี้ประชาชนยังมีอาชีพทั้งเกษตรกรรมและประมง จึงทำให้จังหวัดสมุทรสงคราม มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งอาหารทะเลและผลไม้ สินค้าที่จำหน่ายหลากหลาย เช่น ส้มโอ ลิ้นจี่ น้ำตาลมะพร้าว น้ำปลา กะปิ เครื่องเบญจรงค์ ขนมไทย อาหารทะเลสด อาหารทะเลแปรรูป เกล็ดสมุทร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สภาพปัจจุบันกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติ และเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่

4.1 การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ ป่าชายเลน ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม ปริมาณสัตว์น้ำมีจำนวนลดลง

4.2 วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไป สืบเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น

4.3 ผลกระทบจากมลภาวะทางน้ำ ทางอากาศ และทางเสียงจากโรงงาน

4.4 การขาดแรงงานด้านเกษตรกรรมและการประมง

4.5 การขาดแคลนน้ำที่มีคุณภาพดีเพื่อบริโภค

4.6 ผลผลิตของพืชผลทางเกษตรตกต่ำ

5. สังคมและวัฒนธรรม

ลักษณะสังคมจังหวัดสมุทรสงคราม มีโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วย ผู้มีเชื้อชาติไทยเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นชาวจีน ส่วนเชื้อชาติอื่นมีเล็กน้อย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

สภาพความเป็นอยู่และสังคมของชาวจังหวัดสมุทรสงคราม มีความสงบสุขร่มเย็นมาแต่โบราณ มีอุปนิสัยขยันหมั่นเพียร มัธยัสถ์ ทำให้มีฐานะค่อนข้างดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี ใจบุญ รักความยุติธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการสร้างวัดจำนวนมากถึง 110 วัด และตั้งอยู่เกือบทุกตำบล นอกจากนี้ ชาวสมุทรสงคราม เป็นผู้มีความรักศิลปะ รักการดนตรี จะเห็นว่า นักดนตรีมีชื่อเสียงของไทยถือกำเนิดในจังหวัดสมุทรสงคราม เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หลวงประดิษฐไพเราะ ครัวเชื้อสุนทรศรีสุนทร ฯลฯ การตั้งบ้านเรือนของชาวสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่กระจัดกระจาย และ

มีบางส่วนรวมกลุ่มบริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง มีอาชีพหลักคือ การประมง และการทำน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยมีเวลาว่าง ชาวประมงต้องออกทะเล ออกทะเลแต่ละครั้งใช้เวลาเป็นเดือนจึงจะกลับเข้าฝั่ง และชาวสวนในจังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่เป็นคนรักสันโดษ จึงส่งผลกระทบต่อความร่วมมือการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาสภาพสังคมที่มีลักษณะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

6.ด้านการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม มีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 85 แห่ง สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 10 แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง รวม 104 แห่ง มีครูจำนวน 1,675 คน มีนักเรียนจำนวน 29,611 คน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนสถานศึกษา ครู นักเรียน ห้องเรียนและสัดส่วนนักเรียนต่อครู

นักเรียนต่อห้องเรียน ปีการศึกษา 2551 จำนวนตามสังกัด

ที่	สังกัด	รร.	นักเรียน	ครู	ห้องเรียน	นักเรียน : ครู	นักเรียน:ห้อง
1	สพฐ.	85	21,454	1,304	945	1 : 16	1 : 23
2	สช.	10	4,479	197	151	1 : 23	1 : 30
3	อปท.	8	3,678	177	125	1 : 21	1 : 29
	รวม	103	29,611	1,678	1,221	1 : 18	1 : 24

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม,แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552

(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม,2552),20.

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 103 แห่ง เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด จำนวน 85 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 82 สังกัดสำนักบริหารงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10 และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม,2552),20.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม(2548 : 1) อาศัยความตามมาตรา 4 วรรคสี่ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา

ของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมดำเนินการและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ประกอบกับ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ให้จัดระเบียบบริหารราชการของพื้นที่การศึกษาและการแบ่งส่วนราชการ ภายใน และมาตรา 4 วรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2547 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จึงขอประกาศจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ได้แก่ บ้านคิลปินในกำกับโรงเรียนวัดช่องลมธรรมโชติ บ้านดนตรีในกำกับโรงเรียนวัดบางนางลี่ใหญ่ บ้านกีฬาในกำกับโรงเรียนวัดเจริญสุขาราม และบ้านเกษตรในกำกับโรงเรียนวัดเกตการาม สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามอีกด้วย

แหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 25 ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

อรพรรณ พรสีมา(2530:15) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ เป็นการจัดประสบการณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนด้วย ส่วน ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 21) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดรวบรวมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของข้อมูลความรู้ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น หรือมรดกทางสติปัญญาเพื่อการเผยแพร่โดยการจัดแหล่งข้อมูลจัดสถานที่ หรือจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน เช่น ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถาบันวิทยบริการ ศูนย์การเรียนรู้ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ อุทยาน การศึกษา อุทยานวิทยาศาสตร์ สถานปฏิบัติการ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ ส่วนมุมมองที่น่าสนใจของกระบวนการเรียนรู้นอกสถานที่ ทั้งในฐานะเครื่องมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และ เครื่องมือสร้างการเรียนรู้ ในฐานะเครื่องมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เจ.เดวิด และ ดี. เบอร์แมน กล่าวไว้ในหนังสือ Wilderness Therapy : Foundations, theory and Research ว่ามีความพยายามมาตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1900 ที่จะใช้การเรียนรู้นอกสถานที่มาเป็นเครื่องมือ

ในการบำบัดรักษาผู้เรียนที่มีปัญหาทางด้านทัศนคติต่อการเรียน อาทิ ไม่สนใจเรียน ไม่ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในห้อง ไม่มีความรับผิดชอบ เป็นต้น จนถึงช่วงกลางทศวรรษ จึงเริ่มมีการออกแบบการเรียนรู้นอกสถานที่ในรูปแบบการเข้าค่าย ตั้งแคมป์ เพื่อให้เป็นกลวิธีอันแยบยลในการติดตามตรวจสอบ ปรับปรุงพฤติกรรม และทัศนคติของเด็กที่จัดอยู่ในกลุ่ม “เด็กมีปัญหา” ที่เป็นดังนี้เพราะในการเข้าค่าย ครูอาจารย์ หรือพี่เลี้ยง จะมีเวลาสำหรับสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนหลายวัน ทำให้สามารถแยกแยะนักเรียนและความประพฤติของแต่ละคนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งเป็นผลให้การวางแผนเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและถูกต้องกับเด็กแต่ละคนมากขึ้น ภายหลังจากการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของเด็กแล้ว พี่เลี้ยงประจำค่ายจะต้องเริ่มใช้กิจกรรมต่าง ๆ ภายในค่ายเพื่อปรับเปลี่ยนและปรับปรุงพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกันไปสำหรับเด็กแต่ละคนด้วย ส่วนในฐานะเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ สร้างความกระตือรือร้นสำหรับเด็กทุกคน การเปลี่ยนแปลงสถานที่เรียน ย่อมนำมาซึ่งความแปลกใหม่และกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจมากขึ้น คาร์อล แลนดิส อ่างไว้ในบทความเรื่อง Teaching Science in The Field ว่า การเรียนในห้องเรียนเป็นการเรียนเพื่อให้รู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ แต่ผู้เรียนไม่อาจเข้าใจความหมายเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน หากไม่ได้ลงมือปฏิบัติ และการลงมือปฏิบัติโดยใช้สิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นเครื่องมือ ถือเป็นการออกแบบการสอนที่ดีสามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจและดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากที่สุด อย่างไรก็ตามความสนใจที่เกิดขึ้นยังไม่ได้หมายถึงความสำเร็จที่เด็กจะได้รับจากการเรียนรู้ที่เพราะหากความสนใจไม่ได้รับการสานต่อในเวลาที่เหมาะสมก็อาจจะหมดความกระตือรือร้นได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกรณีเด็กเล็ก ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความสนใจในเรื่องราวต่าง ๆ เป็นระยะสั้น การจัดการเรียนรู้ที่ให้กับเด็กเล็ก มีเรื่องที่จะต้องใส่ใจเป็นพิเศษอยู่บางประการ อาทิ ระยะเวลาในการเดินทางไปยังสถานที่เรียนรู้ กิจกรรมระหว่างการเดินทาง การให้คุณค่ากับความชอบของเด็ก ต้องหมั่นสังเกตความรู้สึกของเด็กอยู่เสมอ และพร้อมรับปฏิกิริยาของเด็ก (ธนาทิพ ฉัตรภูติ 2545 : 25)

ดารี บุญชู (2548: 27) ที่กล่าวว่าแหล่งการเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง สร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่อง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสุดท้ายก็เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งคล้ายกับ สามารถ รอดสำราญ (2546: 6)

ที่กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้หมายถึง ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และ ประสบการณ์ ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ(2545:43) ที่ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่าหมายถึงแหล่ง ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้แสวงหาความรู้และ เรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อีกทั้ง เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนาเศรษฐ์ (2544:26-27) ก็ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า คือ ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่ง ที่ หรือ ศูนย์ความรู้ ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความเข้าใจและความชำนาญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้ อาจ เป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นได้ทั้งบุคคลสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตและ แหล่งเรียนรู้ก็จะอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้

จากความหมายของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่าง กว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ 3)แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 4)แหล่งเรียนรู้ ที่เป็นสารสนเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการ ดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ไว้ในมาตรา 25 ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 1) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนอกจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียน มีลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนแล้ว จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการ เรียนรู้ด้วย โรงเรียนทุกแห่งทุกระดับถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษา และดำเนินการ

ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นหลักการร่วมกันในการจัดการศึกษา ดังนั้น จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนให้เรียนเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542: 16)

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นี้ ประเวศ วะสี (2543: 3) กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับและถือว่าเป็นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา เอกะวิภาต (2543: 12) ได้ให้ความเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ เป็นสื่อที่สนองความต้องการของผู้เรียน ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความรู้อย่างสะดวก รวดเร็วและถูกต้องเหมาะสมในลักษณะของแหล่งรวมวิทยาการ นอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ดังนี้

- 1) แหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (process of learning) การเรียนรู้โดยปฏิบัติจริง (learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้วและการเรียนของคนอื่น ๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- 2) เป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงานและแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน
- 3) เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง 4) เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม 5) เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง 6) สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประหยัดและสะดวก 7) มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และ 8) มีสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ (กรมสามัญศึกษา 2544: 7-8) ส่วน ดำริ บุญชู (2548: 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า 1) เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน 3) เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน ความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย 4) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงาน

ร่วมกับผู้อื่นได้ 5) ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่า และตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

กิงแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2548: 120-121) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย อีกทั้งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลพร้อมทั้งกระตุ้นให้มุ่งเน้นลงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้นักเรียนแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียน ให้มีคุณภาพสูงขึ้น เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะในการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความตระหนักเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและ ความแตกต่างของข้อมูล เสริมสร้างการพัฒนาทักษะการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่าง มีวิจารณญาณ โดยอาศัยการวิจัยอิสระและการควบคุมข้อมูล สามารถเปลี่ยนเจตคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูลโดยบูรณาการทักษะการใช้ห้องสมุด เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรตลอดจน เพิ่มสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการ ในด้านเนื้อหาเจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 3) ได้กล่าวถึงเรื่องความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการต้องสนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ตลอดจนจัดให้มีการกำกับ ติดตาม เร่งรัดและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นระยะ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการกล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ในเอกสารสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1.กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กล่าวไว้ว่า วิธีการที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้หรือเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏการณ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน สถาน

ประกอบการ ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์
(กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 32)

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในยุคโลกไร้พรมแดนนั้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ ทั้งนี้เพราะแหล่งการเรียนรู้ได้เปิดกว้าง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ทั้งการศึกษา ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย แหล่งการเรียนรู้สำหรับคณิตศาสตร์ เช่น ห้องเรียน ห้องสมุดโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สมาคม ชุมชน ชมรม มุมคณิตศาสตร์ห้องกิจกรรมคณิตศาสตร์หรือห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์สื่อสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งบุคคลทั้งหลายที่มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์
(กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 29)

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กล่าวไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรรู้จักแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสามารถแนะนำผู้เรียนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าฝึกฝนทักษะทางภาษาเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางภาษาของตน เช่น ครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง ห้องสมุดโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-access learning center) รายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ สถานที่ทำการ สถานที่ท่องเที่ยวสถานทูต การเดินทางไปศึกษาภาษาต่างประเทศ
(กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 26-27)

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กล่าวไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด ทรัพยากรบุคคล(ผู้ปกครอง และคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาและภูมิปัญญาทางภาษา) สื่อการเรียนการสอน ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 23-24)

5. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ศิลปะสามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานของกลุ่มศิลปะได้สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด
(กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 18)

6.กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวไว้ว่า สื่อการเรียนรู้ ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมืออุปกรณ์การเรียน อาจมีตั้งแต่ของง่าย ๆ จำพวก กระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสารเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนั้น การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 50-51)

7.กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจาก เครื่องข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ 2544: 20-27)

8.กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ต่อเนื่อง ตลอดชีวิตจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ได้จำกัดอยู่ เฉพาะ ในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน หรือจากหนังสือเรียนเท่านั้น แต่จะ รวมถึงแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยในท้องถิ่น ปรากฏการณ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ครู อาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 45-46)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งวิทยาการ ในการเติมความรู้ให้เต็ม ให้ประสบการณ์โดยตรงกับผู้เรียนที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ในลักษณะที่สังคม ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีส่วนร่วมมีอรร่วมใจในการจัดการศึกษา(all for education) เพื่อนำเอาแหล่งเรียนรู้มามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงรุก ที่จะ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากที่สุดแหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือ นำไปสู่การเรียนรู้ ของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง และเน้นที่ การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และหลักการ จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เน้นให้สถานศึกษาเป็น ผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการศึกษาในโรงเรียนตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดโดยคณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็น ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องให้ความสำคัญ และจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

และสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นในหลักสูตรมาตรฐานคุณภาพ ภายในสถานศึกษามาตรฐานคุณภาพภายนอกในมาตรฐานด้านผู้เรียน ของสำนักงานรับรอง มาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน (สมศ.) ต่อไป

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:3-4) ได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ

1. จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหา ความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กวาด หิน ทราย ชายทะเล ฯลฯ

1.2 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างเพื่อสืบทอด ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ฯลฯ

1.3 บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจน นักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ

2. จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

2.1 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เดิมจะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลัก คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียนห้องสมุด ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการ ทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน ฯลฯ

2.2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ใน ชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียนไปเรียนรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด หอสมุดประชาชน สถานตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยี พื้นบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 43) ได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้เป็น 2 ประเภท คือ 1) แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชาการ ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ เป็นต้น 2) แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นต้น

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545: 19) ได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 ประเภท คือ 1) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ประกอบด้วยบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาวิชาชีพ บางท่านอาจเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาชีพบางท่านเป็นนักปราชญ์ชาวบ้าน บางท่านเป็นอดีตข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บางท่านเป็นผู้นำศาสนาในท้องถิ่น บางท่านเป็นบุคลากรในสถานศึกษาเอง เป็นต้น 2) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นสถานที่สำหรับการค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติอยู่แล้วหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 25) จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 4 ประเภท คือ 1) แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่บุคคลทั่วไปที่อยู่ชุมชนซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ภิภุสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา ฯลฯ 2) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงแรม รีสอร์ท โรงงานอุตสาหกรรม ห้องสมุด ถนน สะพาน เขื่อน ฝ่ายท่อน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน ฯลฯ 3) แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วยหนอง คลองบึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ฯลฯ และ 4) แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำ ฯลฯ

จากการแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ ได้แก่ 1)แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2)แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยากร 3)แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 4)แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสารสนเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 4 มาตรา 25 ได้กำหนดว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรงเรียนทุกแห่งซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สนองนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการเพื่อให้เกิด แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 :15) กระทรวงศึกษาธิการให้นิยามความหมายแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมวิชาการ 2545 : 43) แหล่งเรียนรู้ช่วยขยายแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น แหล่งเรียนรู้กระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามความสนใจ สนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายวิธีใช้แหล่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ฯลฯ ทั้งนี้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้อาจนิยามได้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แนวคิดในการจัดแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถจัดและดำเนินการได้มีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถของโรงเรียนแต่ละแห่ง ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์

สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ เป็นต้นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ มีดังนี้ 1) เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ 2) เพื่อสนับสนุนการจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง 3) เพื่อสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและเป็นระบบ และ 4) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประเภทแหล่งเรียนรู้ การจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ จัดได้หลายแบบตามความสอดคล้องกับโรงเรียนแต่ละแห่งเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ ในที่นี้นำเสนอการจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ 2 แบบ คือ จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และบุคคล จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 :4)

การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในมาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ในมาตรา 24 ยังกำหนดว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ดังนั้น การที่จะจัดการศึกษาให้สนองแนวทางดังกล่าวได้จำเป็นต้องมีที่สถานศึกษาต้องพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ครูอาจารย์และนักเรียนได้ใช้ประโยชน์สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 :13) เฉลียว พันธุ์สีดา ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียนไว้ 6 ประการ คือ เพื่อการอ่าน(read) เป็นจุดประสงค์หลักของการจัดห้องสมุดทุกระดับ เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษาที่แสดงถึง

สมรรถภาพในการเรียนกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียน 80-90 เปอร์เซ็นต์ ต้องอาศัยการอ่าน การอ่านจึงเป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหลายของการเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาจะเป็น จุดเริ่มต้นในการวางรากฐาน อ่านมากทำให้ผู้อ่าน มีความรู้แตกฉาน เฉลียวฉลาด และแหลมคม ครูบรรณารักษ์ต้องหาโอกาสส่งเสริมการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียน และครู อาจารย์ในโรงเรียนให้จงได้ เพื่อการฟัง (listen) การฟังก็เป็นการเรียนรู้ที่ดียวหนึ่ง สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนด้วยการฟัง ในโรงเรียนที่เด็กยังอ่านหนังสือไม่ออก ก็มีชั่วโมงเล่านิทาน ดุวีดิทัศน์ ฟังเทปนิทาน ฟังเทปภาษา ฟังเพลง ฟังการอ่านทำนองเสนาะ เป็นต้น เพื่อการดู (look) ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งของการเรียนการสอนกิจกรรมที่ห้องสมุดนิยมกระทำ ก็คือ การจัดนิทรรศการเรื่องที่น่าสนใจตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสม เพื่อการศึกษาค้นคว้า (study) นับเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญ ตามความคิดของนักการศึกษาสมัย ปัจจุบัน คือ ไม่ให้มีเฉพาะการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้จากแหล่ง ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด โดยครูบรรณารักษ์ประสานกับครูผู้สอนหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน มาให้ตรงกับหลักสูตร หรือความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพิจารณาหาข้อมูลในการตัดสินใจ ในการตัดสินใจ (find the fact) เป็นการโยงความสัมพันธ์มาตั้งแต่ข้อ 1- 4 คือ การอ่าน การฟัง การดู และการศึกษาค้นคว้า แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเลือกข้อมูลที่ดี ที่สุดสำหรับการตัดสินใจ ในการวินิจฉัยต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและมากพอจึงจะ ตัดสินใจได้ถูกต้อง ยุคนี้ข้อมูล คือ อำนาจถ้าตัดสินใจผิดพลาดก็จะเกิดการสูญเสียและล้มเหลว ได้ เพื่อการคิดที่เป็นระบบ (think) นับเป็นกระบวนการสุดท้ายที่จะเสริมสร้างลักษณะนิสัย ให้แก่ผู้เรียน โดยหลักสูตรประสงค์ให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็น กระบวนการที่ยากมากแต่ถ้าครู อาจารย์ และครูบรรณารักษ์มีการร่วมมือกันอย่างจริงจัง และ ตั้งใจฝึกตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อสุดท้ายเรื่อยมา โดยฝึกอย่างมีระบบและชินจนเป็นนิสัยแล้วผู้ได้รับ การฝึกฝนก็สามารถนำความรู้มาถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ (เฉลียว พันธุ์สีดา 2539 : 7) สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 231) ที่กล่าวว่า ห้องสมุดเป็น สถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษามาก เพราะเป็นศูนย์รวม ของวิชาการทั้งปวง เป็นงานที่ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการทั้งกับครู อาจารย์ เป็นการ ส่งเสริมการสอนของครู เป็นสถานที่ที่ครูใช้ศึกษาหาความรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง เตรียม มบทเรียนเพื่อการเรียน การสอน และเป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ทั้งจากที่ครู มอบหมายและความรู้ด้านอื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจ รวมทั้งเป็นสถานที่ปลูกฝังการรักการอ่าน

หนังสือการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และความสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองได้

วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนจะสามารถใช้รูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้อยู่มีดังนี้

1. การวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (Planning Resource based Learning) การวางแผนจัดการเรียนรู้อย่างรอบคอบ จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จสำหรับกิจกรรมระยะสั้น และประเด็นหลักที่เป็นหัวข้อบูรณาการระยะยาว เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพของการวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ที่อาศัยรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนปัจจุบันหลายรูปแบบด้วยกัน มีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 สร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตร
- 1.2 มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะที่เป็นประสบการณ์เดิม
- 1.3 กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้
- 1.4 กำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.5 เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้
- 1.6 จัดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งการเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก

สะดวก และบุคลากร

- 1.7 นำแผนที่กำหนดไว้ไปใช้
- 1.8 ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่
- 1.9 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่งที่สามารถพัฒนาเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้นั้นมีได้หมายความว่าแต่เพียงอาคารสถานที่ หรือห้องเรียนเท่านั้น แต่รวมไปถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์จัดสร้างขึ้น ให้เกิดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกอาคารสถานที่ด้วย ซึ่งส่งผลต่อกายภาพและความรู้สึกทางอารมณ์ที่ได้สัมผัส ใช้สอย ดังนั้น การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้สอดคล้องและสนับสนุนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ย่อมอำนวยความสะดวก ให้แก่การเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ(พันทิพา ดิงศรัทธี 2531 : 11)

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการเรียนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาของนักศึกษาเองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงโอกาสในการศึกษาที่สถาบันการศึกษาได้จัดไว้เพื่ออำนวยความสะดวกการเรียนนักศึกษาอย่างเป็นระบบ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวัจฉ์ (2545: 52-54) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ว่า การศึกษานอกสถานที่ (ทัศนศึกษา) เป็นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจและกระตือรือร้น เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น การฟัง การดมกลิ่น การสัมผัสและการชิม ซึ่งในการไปศึกษานอกสถานที่นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนและผู้เรียน ต้องมีการวางแผนและเตรียมการอย่างมีขั้นตอน และผู้เรียนต้องมีเป้าหมายในการศึกษา วัตถุประสงค์และสิ่งตนเองต้องปฏิบัติขณะศึกษานอกสถานที่อย่างชัดเจน เพื่อจะได้เตรียมความพร้อม เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมตั้งคำถาม หรือเตรียมบันทึกเสียง ถ่ายรูป จดบันทึก เพื่อให้ได้รายละเอียดจากการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละครั้งอย่างครบถ้วน โดยสิ่งที่ครูผู้สอนควรคำนึงและควรปฏิบัติในการนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ ณ แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ หลังจากที่ครูผู้สอนและผู้ตัดสินใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการศึกษานอกสถานที่ ควรร่วมการเตรียมการดังนี้ จัดทำแผนการศึกษานอกสถานที่และกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ กำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะไปศึกษานอกสถานที่ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา กำหนดกิจกรรมที่จะปฏิบัติ กำหนดเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม เป็นต้น

2. ขั้นการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรดูแลให้การศึกษานอกสถานที่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยครูควรแสดงบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม หรือผู้นำชมดังนี้ อธิบายสภาพทั่วไปของสถานที่ที่ศึกษา สังเกตสิ่งที่น่าสนใจและตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิดตาม เป็นต้น

3. ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ หลังจากการศึกษานอกสถานที่แล้ว

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ(2545: 107-111) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การทัศนศึกษาเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนและผู้เรียนให้ความสนใจวิธีหนึ่ง ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นวางแผน ควรดำเนินการดังนี้ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์หัวข้อ เรื่องหรือประเด็นที่จะศึกษาเรียนรู้ สํารวจแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสำรวจ เป็นต้น
2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ควรดำเนินการดังนี้ ผู้สอนนำผู้เรียนไปเรียนที่แหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนควรดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย เป็นต้น
3. ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ อาจทำได้ดังนี้ สรุปการเรียนรู้ทันทีหรือสรุปการเรียนรู้หลังจากกลับถึงสถานศึกษา
4. ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าการไปทัศนศึกษาครั้งนี้มีผลเป็นอย่างไรบ้าง

ศิริกาญจน์ โกลุมภัก; และดารณี คำวัจนัง (2545: 24-51) กล่าวว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบบูรณาการจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมอีกวิธีหนึ่ง เพราะครูและผู้เรียนได้ช่วยกันออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงและได้ใช้ความสามารถหลายอย่างในการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบบูรณาการโดยโครงการ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนกับแหล่งเรียนรู้ได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ เป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2545 : 33 - 36) กล่าวว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ (Storyline) เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้กับแหล่งเรียนรู้ได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบนี้ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สนุกสนานกับการออกไปสืบค้นหาคำตอบจากโจทย์ที่ช่วยกันตั้งขึ้นในห้องเรียน ทุกคนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการสัมผัสของจริง สถานที่จริง ชีวิตจริง ผู้เรียนเกิดการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นซึ่งลักษณะของการเรียนแบบสตอรีไลน์ (storyline) มีลักษณะดังนี้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สร้างความตื่นตัวให้กับผู้เรียน

ตลอดเวลาโดยใช้วิธีการตั้งคำถามของครูผู้สอนส่งเสริมให้เกิดการระดมสมองขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นโครงสร้างที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน เป็นต้น

พินท์ ทองชุนนุม (2547: 54 -60) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ได้ดังนี้

1. การทดลองควรเป็นกระบวนการทดลองเบื้องต้นไม่ยุ่งยากซับซ้อนไม่ต้องใช้ห้องปฏิบัติการ และไม่ใช้อุปกรณ์ในการทดลองมาก

2. การสืบเสาะหาความรู้ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ยอมรับใช้ โดยการให้ผู้เรียนไปสืบแสวงหาความรู้เอง โดยการสัมภาษณ์หรือสอบถามผู้ที่มีความรู้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

กฤษฎา ยศรัฐ (2546 : 38-39) กล่าวถึงวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น สิ่งที่พิจารณา คือ ภูมิปัญญาที่จะสอนและเนื้อหาสาระ หลังจากนั้นกำหนดเป็นโครงการประกอบด้วย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระการจัดการเรียนการสอน และการวัดผล

2. การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ โดยการให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการของผู้ทรงภูมิรู้ ถ้าโรงเรียนมีความพร้อมอาจจัดสถานที่จำลองขึ้น ในโรงเรียนโดยจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอ สิ่งสำคัญคือ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์

3. การถ่ายทอดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ในรูปของการจัดการเรียนการสอน แบ่งได้เป็น 3 วิธีใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมคือ ครูเป็นตัวแทนของผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยครูผู้สอนได้รับคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น

3.2 ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนด้วย

3.3 ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นและครูผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน โดยผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นถ่ายทอดการปฏิบัติ ครูผู้สอนวางแผนร่วมกับผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ต่อจากนั้นครูผู้สอนดำเนินการเองทั้งหมด เกี่ยวกับการเตรียมสถานที่ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์

4. การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหารายวิชา โดยครูผู้สอน และนักเรียนช่วยกันรวบรวม ความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณี ต่าง ๆ มาจัดทำเป็นบทเรียนเสริม หรือครูผู้สอนไปเรียนรู้จากผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นแล้วนำมา สอนนักเรียน

5. การให้นักเรียนไปสำรวจแหล่งเรียนรู้ โดยมาสรุปจัดทำเป็นเอกสารเพื่อใช้ ประกอบการเรียนการสอน

6. การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้นักเรียนสำรวจ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วจัดทำเป็นเอกสาร ส่วนสิ่งของที่ได้รับการบริจาคนำมาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ นักเรียนศึกษาค้นคว้า

กรมวิชาการ (2543 : 9) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ และวิธีคิด
3. นำกระบวนการหรือความคิดแนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็น

กระบวนการเรียนการสอน

4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้นักเรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้ และ ประสพการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

7. เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต

8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีแนวทาง กิจกรรม 4 แนวทาง คือ

8.1 ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้ สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระยะเวลาจำนวนคาบตามที่ กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ

8.2 เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

8.3 นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้กับผู้เรียน

8.4 สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของหลักสูตร

กึ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2548: 120-122) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามเหมาะสม ดังนี้

1. การวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (planning resource – based Learning) การวางแผนที่รอบคอบจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2. การเรียนรู้อย่างอิสระ (Independent learning) เป็นเหมือนแผนการจัดการทักษะการเรียนรู้ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการระบุและให้คำจำกัดความยุทธศาสตร์ที่จำเป็น เมื่อครูนำไปใช้จะช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระ

3. การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม (group process) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจัดผสมผสานระหว่างคนเก่ง อ่อน กระบวนการเรียนรู้เกิดจากสมาชิกภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ร่วมกัน ยอมรับความเป็นผู้นำ ผู้ตาม มีการพัฒนาองค์ความรู้

4. การเรียนรู้จากการทำโครงการ (project – based learning) เป็นการศึกษาหาความรู้ให้เกิดความเข้าใจในหัวเรื่องหรือประเด็นปัญหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีการวางแผน การค้นคว้า การประชุมปรึกษาหารือ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการตั้งคำถาม การแก้ปัญหา การเสนอข้อค้นพบ และการทดลองการแก้ปัญหา

นิคม ชมพูลง (2545: 155 - 162) กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทำได้ 3 ลักษณะคือ 1)ตัวคน 2) แนวคิดของปราชญ์ชาวบ้าน 3) ผลงานของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวการดำเนินการ การวัดผลประเมินผลและติดตามผล

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเสาะหาผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสำรวจที่จัดทำขึ้น

3. จัดทำกำหนดการสอนและเตรียมการสอน ทำการเขียนแผนการสอน โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อ 2 ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดทำแผน

4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน โดยสามารถจัดกิจกรรมการสอนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

5. วัตถุประสงค์และประเมินผล ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำการวัดผล ประเมินผล ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ในแผนการสอนและบันทึกผลการประเมินเพื่อสรุป

จากแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนการสอนได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้ 1)กิจกรรมทัศนศึกษา 2)กิจกรรมทดลอง 3)กิจกรรมสตอรี่ไลน์ (storyline) 4)กิจกรรมแรลลี่ 5)กิจกรรมโครงงาน 6)กิจกรรมสืบเสาะหาความรู้ 7)กิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 :21) กล่าวว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อัน (resources) เป็นองค์ประกอบอีกประการหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษา แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อาจเป็นสิ่งกระตุ้นและเกื้อหนุนให้ผู้เรียนอยากเรียนและเรียนได้

อรพรรณ พรสีมา (2530 : 15) กล่าวว่าแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (resources) เป็นการวัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งการจัดนี้มุ่งหมายถึงทางด้าน บุคลากรการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอนด้วย

จรรยา เหนียนเฉลย (2537 : 2) กล่าวว่าแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (resources) เป็นการกำหนดวิธีการที่ครูใช้ในด้านบุคลากร ทรัพยากร และสภาพแวดล้อมรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะต้องเรียน รวมทั้งความสะดวกต่อการใช้วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีทางการศึกษาด้วย

จะเห็นได้ว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อาจแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ 1)วัสดุ 2) เครื่องมือ 3)เทคนิค 4)การติดตั้งหรืออาคารสถานที่5)เนื้อหาวิชา และ 6)บุคคล

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นตัวสนับสนุนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆในการเรียนรู้ ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พันทิพา ดิงศภัทย์ 2531 : 11)สำหรับการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1.การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ด้านวัสดุ

วัสดุหรือซอฟต์แวร์ ได้แก่ สื่อประเภทสั้นเปลี่ยนทั้งหลายที่จะเกื้อหนุนให้กระบวนการเรียนการสอนหรือกระบวนการถ่ายทอด ตลอดจนการจัดนิทรรศการความรู้ต่าง ๆ ในระบบการเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ 2533 : 21) สื่อวัสดุจะเป็นประเภทที่บรรจุเนื้อหาบทเรียน โดยที่รูปแบบของวัสดุมีใช้สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง (กิดานันท์ มลิทอง 2540 : 84) สื่อวัสดุเป็นตัวที่เก็บความรู้ในลักษณะภาพเสียงหรืออักษรไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นสื่อที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างสำคัญ เป็นแหล่งที่ผู้เรียนจะหาประสบการณ์หรือศึกษาได้อย่างกว้างขวาง (สันทัด ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข 2524 : 42) วัสดุในการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ 2533 : 22) คือ

1.1 วัสดุที่บันทึกรายการหรือโปรแกรมเนื้อหาการเรียนไว้แล้ว (recorded materials) หมายถึง วัสดุที่มีรายการหรือเนื้อหาสาระพร้อมที่จะนำไปใช้ได้เลยซึ่งเรารู้จักดีในลักษณะของวัสดุที่เป็นสื่อการเรียนการสอนทั้งหลาย วัสดุบันทึกรายการประกอบด้วย

1.1.1 วัสดุบันทึกเสียง เช่น แผ่นเสียง ม้วนเทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี

1.1.2 วัสดุบันทึกเสียงและภาพ เช่น ม้วนเทปโทรทัศน์ แผ่นวีซีดี

1.1.3 วัสดุฉาย เช่น ไมโครฟอร์ม (microform) फिल्मสตริป สไลด์ ภาพโปร่งใส และภาพยนตร์ เป็นต้น

1.1.4 วัสดุกราฟฟิค (graphic materials) เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณาและการ์ตูน เป็นต้น

1.1.5 รูปภาพสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือวารสารและนิตยสาร เป็นต้น

1.1.6 วัสดุสามมิติ เช่น ลูกโลก ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง ของเล่นทางการศึกษา และชุดการสอน เป็นต้น

1.1.7 วัสดุสำหรับคอมพิวเตอร์ เช่น บัตรคอมพิวเตอร์ (computer card) คอมพิวเตอร์โปรแกรม แผ่นดิสก์ ม้วนเทปคอมพิวเตอร์

1.2 อุปกรณ์ประกอบ (supplies) หมายถึง วัสดุที่ยังไม่ได้บันทึกรายการหรือโปรแกรมต่าง ๆทางการศึกษาและการสอน เช่น เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ फिल्मและกระดาษอัดรูป สี และอื่น ๆ

2.การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ด้านเครื่องมือ

เครื่องมือ เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น ส่วนมากมักเป็นเครื่องมือด้านโสตทัศนูปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ (กิดานันท์ มลิทอง 2540 : 84)

เครื่องมือ หมายถึงสิ่งที่จะเกื้อหนุน หรืออำนวยความสะดวกต่อการใช้ในการผลิต และการถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราวรวมทั้งการจัดนิทรรศการต่าง ๆ ในการเรียนการสอน เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องขยายเสียง เครื่องเทปบันทึกเสียง เป็นต้น นอกจากนั้นเครื่องมือในที่นี้ยังหมายความรวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย เช่น คอนโซลควบคุมเสียง สายสัญญาณต่าง ๆ เครื่องถ่ายภาพโปรเจกต์ กล้องถ่ายโทรทัศน์ เครื่องวัดแสงและอื่น ๆ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2533 : 22)

3.การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ด้านเทคนิค

เทคนิค เป็นวิธีการเฉพาะที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เทคนิคอาจจะสอดแทรกไว้ในรูปของสื่อวัสดุโดยตรง หรืออาจจะใช้ร่วมกับการใช้สื่อวัสดุการเรียนการสอนก็ได้ เช่น การสาธิตการจัดห้องเรียนแบบเปิด การใช้แบบเรียนโปรแกรม เป็นต้น

เทคนิคที่ผ่านการทดสอบและเป็นที่ยอมรับกันดีว่า จำเป็นและมีผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2533 : 23)

3.1 เทคนิคทั่วไป (general techniques) ได้แก่ การสาธิต การสังเกต การอภิปราย ภาฏการ การทดลอง การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การแก้ปัญหา การสอนแบบโปรแกรม การสอนแบบโครงการ การจัดสถานการณ์จำลอง และเกม เป็นต้น

3.2 เทคนิคการใช้ทรัพยากร (resource – based techniques) ได้แก่ เทคนิคการจัดห้องเรียนแบบต่าง ๆ การจัดการศึกษาออกสถานที่ เป็นต้น

3.3 เทคนิคการใช้เครื่องมือและวัสดุ (materials device – based Techniques) ได้แก่ การนำเครื่องมือ วัสดุเข้ามาใช้ในการศึกษาและการเรียนการสอนเช่นการใช้วิทยุ โทรทัศน์ แบบเรียนด้วยตนเอง เครื่องฉายและเครื่องเสียง เป็นต้น

3.4 เทคนิคการใช้บุคคล (people – based techniques) ได้แก่ การสอนเป็นคณะ การสัมมนา กลุ่มสัมพันธ์ และการสอนเป็นรายบุคคล เป็นต้น

การจัดการด้านเทคนิค เป็นการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพราะการสอนเป็นการจัดประสบการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้

เป็นหน้าที่ของครูในการเตรียมการ จัดสถานการณ์หรือกิจกรรมหลายอย่าง เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

4.การจัดทรัพยากรการเรียนรู้ด้านอาคารสถานที่

อาคารสถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอน ควรอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ผู้เรียนพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นขนาดของห้องเรียน โต๊ะ ม้านั่ง ศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (learning resource centers) ห้องปฏิบัติการหลักสูตร ห้องฉาย ห้องมืด ห้องเสียง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ควรได้รับการออกแบบและติดตั้งเครื่องมือและสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมด้วย ดังนั้น อาคารสถานที่จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน เรื่องของอาคารสถานที่แบ่งออกเป็น พื้นที่สำหรับการสอน และพื้นที่ที่จัดไว้เพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนการสอน (instruction support area) ได้แก่ ตึกเรียน และสถานที่อื่น ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อการเรียนการสอนโดยส่วนรวม เช่น ห้องสมุด หอประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น ส่วนสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนก็สามารถประยุกต์ใช้เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ได้เช่นกัน เช่น โรงงาน ตลาด สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น (กิดานันท์ มลิทอง 2540 : 84)

5.การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ด้านเนื้อหา

เนื้อหาวิชา หมายถึง เรื่องหรือสาระที่จัดไว้ในโปรแกรมการเรียนการสอนหรือโครงสร้างของหลักสูตร การจัดโปรแกรมและลำดับเนื้อหาวิชาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนก็ควรจัดให้เหมาะสมบนหลักการของความรู้ จิตวิทยา และการออกแบบสาร (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 23) ดังนั้น หลักสูตรที่ดีจึงควรเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มากที่สุดและในยุคโลกาภิวัตน์สังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้น การปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมทันสมัยอยู่เสมอจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง นอกจากนั้นแล้วต้องไม่ลืมที่จะสอดแทรกประเด็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไว้ในเนื้อหาด้วย จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ต้องเริ่มตั้งแต่การจัดหลักสูตรและการ

6.การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ด้านบุคคล

ในกระบวนการของการจัดระบบการสอนนั้น บุคคลมิได้หมายถึงเฉพาะเพียงผู้สอนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่จะหมายรวมถึงบุคคลที่มีส่วนในกิจกรรมการเรียนการสอน (กิดานันท์

มลินทอง. 2540 : 83) ทรัพยากรการเรียนรู้ด้านบุคคล ได้แก่ คนที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบระบบการสอน (instructional system components : ISC) หรือทรัพยากรการเรียนรู้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2533 : 24) ได้แก่

6.1 บุคคลที่จัดการเกี่ยวกับระบบการสอน ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดสารให้แก่ผู้เรียนโดยตรง ซึ่งบุคคลในที่นี่ก็คือผู้สอนหรือครูในห้องเรียน

6.2 บุคคลที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ เช่น นักการศึกษา นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ผู้อำนวยการเรียนรู้

6.3 ทรัพยากรบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่โสตทัศนฯ เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ ฝ่ายอาคารสถานที่ เป็นต้น

บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ ผู้เรียนด้วยตนเอง ซึ่งมีทั้งรุ่นพี่ เพื่อร่วมชั้นและรุ่นน้อง นอกจากการสนับสนุนกันทางด้านวิชาการแล้ว การสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ผู้เรียนด้วยตนเองจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง โดยอาจเป็นไปในลักษณะการติว การทำงานกลุ่ม การช่วยเหลือด้านเอกสาร เป็นต้น

บุคคลมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงระบบการศึกษา สภาพการณ์ และความเหมาะสมด้วย เช่น นอกจากจะมีครูในห้องเรียนแล้ว ในระบบการศึกษาและการเรียนการสอนควรมีครูแนะแนว ครูวัดผล ครูบรรณารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุและอุปกรณ์ ครู สื่อการสอนหรือโสตทัศนศึกษา และบุคคลอื่นที่จำเป็นด้วย

บรรยากาศการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าโรงเรียนสามารถจัดบรรยากาศได้อย่างหลากหลายและมีคุณภาพ ทั้งด้านกายภาพ ปัญญาและอารมณ์ สามารถส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

บรรยากาศที่เอื้อต่อการคิด เป็นบรรยากาศที่มีเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนกล้าคิด คือควรมีบรรยากาศสะดวก ทำทหาย เป็นอิสระทั้งด้านกายภาพ ด้านปัญญา และด้านอารมณ์ แต่ในขณะเดียวกันต้องมาพร้อมกันกับการมีวินัยสังคมด้วย ดังนี้

1.บรรยากาศด้านกายภาพ

ในการจัดบรรยากาศด้านกายภาพนั้น การจัดการพื้นที่เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ครูอาจเปลี่ยนการจัดชั้นเรียนแบบดั้งเดิมซึ่งวางเก้าอี้ไว้เป็นแถว มาเป็นพื้นที่ซึ่งจะสะดวกต่อการจัด

กิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม ทั้งเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย เป็นคู่ และเป็นรายบุคคล โดยอาจใช้ การเลือน ไต่ตะ แก้ว อี้ ฉากกั้น หรืออาจเลือนไม่ได้ก็ให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะสร้างบริเวณทำงานของ ตนตามที่ครูกำหนดให้ และหากมีอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียน ครูจะต้องทำให้ผู้เรียน ตระหนักว่าการคิดจะต้องมาคู่กันกับความมีระเบียบวินัย มีใช้ความเลอะเทอะ และไม่เคารพ สิทธิของบุคคลอื่น

2. บรรยายภาคด้านปัญญา

ด้านที่สองซึ่งเป็นการจัดบรรยายภาคด้านเชาว์ปัญญานั้น จำเป็นต้องยึดหลักว่า คนเราจะเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีความหมาย ดังนั้น ครูควรจัด กิจกรรมท้าทายปัญญาและความคิดของผู้เรียน และอยู่ในระดับที่ผู้เรียนต้องใช้ความพยายาม บ้างจึงจะประสบความสำเร็จ แต่เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจพื้นฐานที่แตกต่างกัน กิจกรรม เพื่อกระตุ้นสติเชาว์ปัญญาจึงควรหลากหลาย เช่น เกมภาษา เกมตัวเลข หรือเกมภาพปริศนา เป็นต้น และไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดก็ต้องเริ่มจากง่ายไปหายาก เพื่อที่ความสำเร็จในขั้นหนึ่ง จะกลายเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนก้าวไปทำกิจกรรมขั้นต่อไป

3. บรรยายภาคด้านอารมณ์

สำหรับการจัดบรรยายภาคด้านอารมณ์นั้น คือ การสนับสนุนให้คิดได้ อย่างปลอดภัย โดยครูปล่อยให้ผู้เรียนได้คิดตามระดับความสามารถของตนเอง ไม่มีการ เปรียบเทียบ หรือ วิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจากอาจจะสกัดกั้นการคิดของผู้เรียนได้ หากมีการนำ ผลงานคิดของผู้เรียนมาแสดงควรทำเมื่อผู้เรียนพร้อม หมายถึงว่าผู้เรียนเจ้าของผลงานยินยอม ให้ออกมาแสดง เนื่องจากการนำผลงานออกแสดงนั้น จะต้องเสี่ยงกับการประเมินและการถูก วิพากษ์วิจารณ์ ดังนั้น ผู้เรียนอาจต้องการจะเก็บงานไว้เป็นส่วนตัวก่อนครูต้องยอมรับสิทธินี้ และในการให้ข้อมูลป้อนกลับต่อความคิดของผู้เรียน ครูจะต้องทำอย่างระมัดระวังอย่างยิ่ง กล่าวคือ ต้องจริงใจและนุ่มนวล เด็กจะไวต่อการชมและการติมาก การชมที่ไม่สมเหตุสมผล แม้ว่าจะมีเจตนาที่ดีในการสร้างกำลังใจเป็นควรงดเว้น เพราะจะทำให้เด็กไม่ไว้วางใจ ส่วนการติที่ล่วงละเมิดเข้าไปในบุคลิกภาพของเด็ก ก็จะทำให้สร้างความรู้สึกร้ายต่อกัน การให้ ข้อมูลที่เหมาะสมที่สุดคือ ให้ข้อมูลที่เป็นปรณัยเกี่ยวกับผลงานเพื่อให้เด็กได้นำไปประเมิน ตนเอง

มาลี จุฑา (2542 : 252-253) กล่าวว่าโรงเรียนควรจัดบรรยายภาคและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิตให้แก่แก่นักเรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ดนตรี ที่เป็นเพลง ไพเราะเหมาะสมแก่วัยของนักเรียน
2. เสียง ที่ไม่ดังรบกวนโสตประสาทของนักเรียน
3. สี ตกแต่งห้องเรียนและห้องประกอบที่เหมาะสม โดยเฉพาะกระดานชอล์ก ไม่ควรให้มีเงาสะท้อนแสง
4. แสง จัดให้มีแสงสว่างที่พอเหมาะทั้งในห้องเรียน ห้องพิเศษต่างๆ ตลอดจนบริเวณ ทั่ว ๆ ไปภายในห้องเรียน
5. อุณหภูมิ ควรจัดให้มีอุณหภูมิที่พอเหมาะ ไม่ร้อนและเย็นจนเกินไป
6. กลิ่น ควรดูแลป้องกันมิให้มีกลิ่นเหม็นและกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์เข้ามารบกวนสมาธิของเด็กในระหว่างเรียนหนังสือ หรือฝึกภาคปฏิบัติ
7. สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โรงเรียนควรจัดทัศนียภาพที่ดีในโรงเรียน จัดทำป้ายประกาศ คำขวัญ ปรัชญาของโรงเรียน และคติสอนใจให้นักเรียนได้เห็นชัดเจน เพื่อปลูกฝังแนวคิด คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ นักเรียน และเป็นการฝึกข้อคิดสำหรับครูและอาจารย์ในการอบรมและสั่งสอนศิษย์ด้วย

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนั้น มีผู้ให้ความสำคัญไว้ ดังนี้ อุทัย ดุลยเกษม (2543 : 33 – 34) ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของโรงเรียน ว่ามีอยู่หลายเรื่อง โดยมีการเตรียมความพร้อมที่สำคัญ คือ 1) การเตรียมช่วยเหลือเวลาที่เหมาะกับเด็ก เช่น การจัดการเรียนการสอนช่วงเช้า ในบางพื้นที่ ในบางพื้นที่อาจจะจัดในช่วงบ่าย หรือ บางพื้นที่อาจจะจัดทุกวัน แต่วันละน้อยชั่วโมง เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละแห่ง 2) การเตรียมความพร้อมของครู เรื่องนี้เป็นเรื่องยากพอสมควร เพราะโรงเรียนบางแห่งอาจจะมีครู จำกัด เลือกไม่ได้ การเตรียมครูให้เหมาะกับเด็กทั้งในแง่ความรู้ ความเข้าใจ ในจิตวิทยาเด็ก การมีอารมณ์เยือกเย็น การมีความรักต่อเด็ก อุดหนุนและเข้าใจในความหลากหลายของเด็กในด้านต่างๆ เป็นต้น

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 (2542 : 37) ได้สรุปถึงสภาพบรรยากาศ สถานที่ สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม บุคคล สัตว์ หรือสิ่งของต่างๆ ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งสิ้น ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ สภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในหรือนอกห้องเรียน

2. แหล่งเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียน ได้แก่ สภาพที่เอื้อต่อการเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกห้องเรียน

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า บรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ดีจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด และนอกจากนี้บรรยากาศภายนอกโรงเรียนก็มีความสำคัญที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ดังนั้นทั้งบรรยากาศในโรงเรียนและนอกโรงเรียนจะมีบทบาทต่อการเรียนการสอนที่ช่วยผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่และมีความสุข

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ หมายความว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ใช่สื่อสิ่งพิมพ์ และตัวบุคคลอย่างเหมาะสม และมีความหมายด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงหลักการของการสอน การเรียนรู้ และการประเมินติดตามผล

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (resource base learning) การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้มีจุดประสงค์ทั้งด้านเนื้อหาวิชาและการอ่านข้อมูลให้เป็น (information literacy) โดยผ่านการสัมผัสและฝึกปฏิบัติกับแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย นักเรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นผู้เรียนที่ตื่นตัว ในขณะที่ใช้สื่อวัสดุที่มีอยู่มากมายหลายรูปแบบ เพื่อสำรวจตรวจสอบสื่อการสอนตามรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน ครูบรรณารักษ์จะเป็นผู้สร้างแรงจูงใจและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และจัดหาสิ่งสนับสนุนในวิชาสำคัญ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูล และกลายเป็นนักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผลที่เกิดทำที่ดีที่สุดคือ “วัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่ง” ในขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นและแบบสร้างสรรค์ขึ้นภายในโรงเรียน ส่วนประกอบสำคัญของประการของการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งเรียนรู้มีความ ยืดหยุ่น สามารถปรับให้เข้ากับการเรียนรู้ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างอิสระ (autonomy) นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านข้อมูล

การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นภารกิจของโรงเรียนที่จะต้องจัดให้มีอย่างหลากหลาย และมีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนและครูได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2543 : 42) ที่กล่าวว่า "การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และ

มีสุขภาพอนามัยดี โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะการนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและใกล้ตัว

นอกจากนั้น อายเร และแม็คเคียว (Eyre and McClure 2001 : 82- 83) ได้กล่าวถึงการจัดแหล่งการเรียนรู้ สำหรับเด็กฉลาดว่า ควรจะมีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ คือ มีห้องสมุดที่มีหนังสือต่างๆ ได้แก่ ด้านมนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมีแหล่งเรียนรู้ประเภท ICT ที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้วิชาต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูป web หรือ CD-Rom ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยใช้คอมพิวเตอร์เหมือนหนึ่งผู้สอน

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่อย่างเข้มข้นในขณะนี้ การปฏิรูปด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนนั้น ได้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางหากมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วยให้การปฏิรูปด้านนี้สำเร็จได้ โดยครูจะต้องปฏิรูป ปรับวิธีสอนที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง หันมาใช้แหล่งเรียนรู้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 27)

ในบริเวณโรงเรียนเป็นสถานที่ที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาที่ดี จึงควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ศักดิ์เศเรศ ประกอบผล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียน ระหว่างโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกับโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ในโรงเรียนประถมศึกษาภาคกลาง 40 แห่ง พบว่า โรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนโดยรวมดีกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านครุมีพฤติกรรมการสอนและการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนดีกว่า ด้านทรัพยากรสนับสนุนต่าง ๆ ดีกว่าทุกประเภท นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรสนับสนุน กล่าวคือ ในด้านสื่อ ควรมีศูนย์สื่อ บริการอย่างเป็นระบบ ห้องเรียนควรเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน อาคารสถานที่ควรมีบรรยากาศที่ดี สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย

สมหมาย งามคณะ(2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกสถานที่ สำหรับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแบบการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า การจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงซึ่งเป็นผลให้นักเรียนมีความรู้สูงขึ้น

รัชตะวัน วรดิษฐ์วงศ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ทั้งโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านของอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยจำแนกตามสถานภาพและสาขาวิชา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ อาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2540 จำนวน 442 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยเปิดตารางของ เครซี่ และมอร์แกน ได้จำแนกอาจารย์ 130 คน และนิสิต 312 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดเจตคติแบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ จำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .20-.80 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (two – way analysis of variance) ผลการวิจัยพบว่า 1) ทัศนคติ ของอาจารย์และนิสิตในสาขาวิชาสังคมศึกษา ที่มีต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากรอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนด้านเนื้อหาวิชา ด้านเทคนิค ด้านเครื่องมือ ด้านอาคารสถานที่และวัสดุ อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยภาพรวม จำแนกตามสถานภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาด้านสาขาวิชา พบว่า ทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันและไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง

เตือนใจ วิไลเลิศ (2541:104) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตคณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มีต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ของคณะ 6 ด้าน คือ ด้านวัสดุ ด้านเครื่องมือ ด้านเทคนิค ด้านการติดตั้งหรืออาคารสถานที่ ด้านเนื้อหาวิชาและด้านบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตคณะเทคโนโลยี

การศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวนทั้งสิ้น 175 คน พบว่า โดยรวมผู้บริหารมีทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ส่วนอาจารย์นิสิตมีทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต มีทัศนคติที่สอดคล้องกันในระดับเห็นด้วย 3 ด้าน คือ ด้านเทคนิค ด้านเนื้อหา และด้านบุคคล นอกจากนั้นมีทัศนคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ คือ ด้านเครื่องมือ วัสดุ และด้านการติดตั้งหรืออาคารสถานที่ เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น พบว่า โดยรวมผู้บริหารและอาจารย์กับนิสิต มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อันแตกต่างกัน ส่วนรายด้าน พบว่า ผู้บริหารกับอาจารย์และนิสิต มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือด้านวัสดุและด้านเนื้อหา โดยนิสิตมีระดับความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหารและอาจารย์ ส่วนด้านอื่นนอกจากนั้นมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สุชาติ กิติคุณ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อตามทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ใน 6 ด้าน คือ ด้านวัสดุ ด้านเครื่องมือ ด้านเทคนิค ด้านการติดตั้งหรืออาคารสถานที่ ด้านเนื้อหาวิชาและด้านบุคคล ผลการศึกษาค้นพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อยู่ในระดับเห็นด้วย แต่มีทัศนคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านเครื่องมือ และด้านวัสดุ ตามลำดับ และผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารมีทัศนคติต่อด้านเนื้อหาวิชามากกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สามารถ แก้วบุตดี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ใน 6 ด้าน คือ ด้านวัสดุ ด้านเครื่องมือ ด้านเทคนิค ด้านอาคารสถานที่ ด้านเนื้อหาวิชา และด้านบุคคลพบว่า บุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพและระดับชั้นเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อยู่ในระดับเห็นด้วย 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านเนื้อหา และด้านบุคคล และปัญหาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ส่วนใหญ่ไม่เพียงพอด้านเครื่องมือ วัสดุ โดยเฉพาะ คอมพิวเตอร์

สามารถ รอดสำราญ (2546 : 136-142) ได้ทำการศึกษาคำการใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน การเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศมาใช้เป็น อันดับสูงสุด รองลงมาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็น บุคคล ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี แนวคิดหลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยากร การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และแหล่งเรียนที่เป็นธรรมชาติตามลำดับ สำหรับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาสูงสุด คือ ปัญหาด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการจัดการ และด้านบุคคล ตามลำดับ

เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาคำการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการ พัฒนาการเรียนการสอนสาระงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ระดับการใช้ แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนารเรียนการสอนสาระงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีการ ใช้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเภท คือ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน 3) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 4) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในชุมชน และท้องถิ่น และมีการใช้ในระดับน้อย จำนวน 4 ประเภท คือ 1) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่อบุคคลในโรงเรียน 3) สื่อสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และ 4) สื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้มีระดับปานกลางทั้ง 8 ประเภท คือ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน 3) สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน 4) สื่อบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น 5) สื่อสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 6) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 7) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชน และท้องถิ่น และ 8) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

จากการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีวิธีการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้เรียนจะได้ทดลอง ได้ปฏิบัติ ได้สัมผัส ของจริง มีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดประสบการณ์ตรง สามารถนำไปใช้ใน

ชีวิตประจำวัน หรือนำไปประกอบอาชีพเกิดรายได้ อีกทั้งเป็นการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ตลอดจนตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอีกด้วย และเป็น การอนุรักษ์มรดกที่มีอยู่ในชุมชนให้ยั่งยืนสืบต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะ มาซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานหลักสูตรอีกด้วย

งานวิจัยในต่างประเทศ

เบเยอร์ (Bayer 1990 : 319) ได้ทำการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนเกรด 5,9 และ 12 ในวิชา ฟิสิกส์ ผลการวิเคราะห์โดย Path Analysis พบว่า ปัจจัยการเรียนรู้ทางด้านคำศัพท์ภาษา โดยปัจจัย 5 ประการที่มีความสัมพันธ์สูงสูงที่พบว่าในแต่ละกลุ่มนักเรียน ดังนี้ 1) นักเรียนเกรด 5 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ เพศ ภูมิหลังทางครอบครัว ที่ตั้งของโรงเรียน และเจตคติต่อ วิชาวิทยาศาสตร์ 2) นักเรียนเกรด 9 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ ความเป็นผู้นำ ทางด้าน การสอนของครู เพศ กิจกรรมวิทยาศาสตร์ในห้องเรียน และความเป็นผู้นำทางด้านการสอน ทั่วไป 3) นักเรียนเกรด 12 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ เพศ ภูมิหลังครอบครัวที่ตั้งโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมา

โรบินสัน (Robinson 1992 : 746) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความเชื่อมโยงระหว่าง การศึกษาและการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ที่มลรัฐนิวฟอर्डแลนด์ ประเทศแคนาดา โดยใช้ ประชาชน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นตัวอย่ง ผลการวิจัย พบว่า ในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ที่อยู่ในชุมชนใกล้สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการ ระดมความคิดและร่วมกันวางแผนในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาของชุมชนได้ อย่างเหมาะสมถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน

ไบรเลย์ (Briley 1996 : 2524) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประเภทปกติ กับนักศึกษาประเภทพิเศษ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยชุมชนลีเนียร์ โดยเน้นศึกษา สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมด้านการพัฒนานักศึกษา สภาพแวดล้อม ด้านการบริหารและทางกายภาพ สภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านความ ประทับใจทั่วไป ที่นักศึกษามุ่งเน้น ผลการศึกษาพบว่า 1) นักศึกษาประเภทปกติ กับนักศึกษา ประเภทพิเศษ มีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยชุมชนไม่แตกต่างกัน 2) นักศึกษา ประเภทปกติ กับนักศึกษาประเภทพิเศษมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยในด้าน

การพัฒนา นักศึกษา สภาพแวดล้อมด้านการบริหารและทางกายภาพ สภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านความประทับใจทั่วไป ที่นักศึกษามุ่งเน้นไม่แตกต่างกัน 3) นักศึกษาประเภทปกติ กับนักศึกษาระเภทพิเศษ มีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยด้านการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยนักศึกษาระเภทปกติมีระดับความคิดเห็นสูงกว่านักศึกษาระเภทพิเศษ 4) นักศึกษาประเภทปกติ กับนักศึกษาระเภทพิเศษ มีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยในด้านจริยธรรม เวลาเรียนในชั้นเรียน และจำนวนชั่วโมงที่เรียนต่อสัปดาห์ไม่แตกต่างกัน และ 5) นักศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาตามตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพของนักศึกษาระยะเวลาที่อยู่ในวิทยาลัย เป้าหมายระยะยาวที่จะอยู่ศึกษาและสภาพการทางการเงิน

ร็อก (Rock 1996 : 3403) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบคณะกรรมการโรงเรียนและชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการโรงเรียน ตัดสินใจในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตร ที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามความต้องการของชุมชนและผู้เรียน อีกทั้งส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น ด้านการประกอบอาชีพของชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนและตกลงใจที่จะกำหนดวิธีการที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

เฟอร์กูสัน (Ferguson 1997 : 32) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาของเด็กในชนบทของมลรัฐเนบราสกา ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับกลวิธีในการการพัฒนาภูมิปัญญา ที่อยู่ในรูปของการผสมผสาน ระหว่างวิธีระดมพลังสมองระดับชุมชนกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการพบกับผู้ประกอบการระดับท้องถิ่น พบว่าวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนเพื่อที่จะให้เด็กเกิดแนวคิดใหม่ ๆ แปลก ๆ และมีความก้าวไกลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการทดลองอยู่ประมาณ 5 สัปดาห์ แล้วทำการประเมินผล พบว่าเด็กสามารถนำภูมิปัญญาที่ตนได้ออกศึกษาเรียนรู้นำมาผสมผสานเข้ากับแนวคิดของตนเองได้ดีกว่าการไปศึกษาอยู่แต่ภายในโรงเรียน

หลุยส์ (Louise 1998 : 4551) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มลรัฐอินดีแอนา โดยใช้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษาในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า สิ่งที่ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือในการให้การศึกษาแก่สถานศึกษาได้มากที่สุดคือ ภูมิปัญญาในชุมชน ปราชญ์ใน

ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะตรงกับความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีและแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนให้ยั่งยืนด้วย

โลเปซ (Lopez 1998 : 1877) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี พบว่า ชุมชนให้บุตรหลานได้เรียนหลากหลาย วัฒนธรรมทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน โดยทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมให้การเรียนรู้แก่บุตรหลานของตนเอง เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งมีความต้องการให้บุตรหลานที่จบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

ลอเวย์ (Lawey 1998 : 17) ได้ทำการวิจัยในเรื่องการพัฒนาสังคมในท้องถิ่นในมลรัฐนิวยอร์ก โดยทดลองใช้กับโรงเรียนในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาการต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ได้ภายใน 3 วัน โดยใช้แนวทาง 3 ประการดังนี้ 1) การใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า 2) การให้องค์กรระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) การให้ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่ง โจนาธาน (Jonathan 1998 : 3104) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ขององค์การกรณศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า การให้ความรู้ในการจัดการองค์การของชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการบุคลากรให้มีความความรับผิดชอบหน้าที่ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้โดยตรงของคนในชุมชน ประกอบกับ วิดเทอร์ (Wither 2000 : 2179) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI พบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิดในการใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนของผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ให้โอกาสผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนโดยหลักสูตรได้รับการพัฒนาทุกระดับชั้น ซึ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยอาศัยความร่วมมือระหว่าง ครู ชุมชน ผู้เรียน และผู้นำชุมชน โดยจัดเนื้อที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การจัดทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบระดับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามุททสขครวม 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามุททสขครวม จำแนกตามสังกัดและขนาดของโรงเรียน และ 3) เพื่อเสนอปัญหาและแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามุททสขครวม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(descriptive research) โดยใช้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททสขครวม ทั้งของรัฐและเอกชน ในปีการศึกษา 2550 เป็นหน่วยวิเคราะห์และอภิปรายผล โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงร่างการวิจัย เป็นการจัดเตรียมจัดทำโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาปัญหา ศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียบเรียงผลงานเสนอขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเสนอขออนุมัติโครงการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดของทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างเครื่องมือ ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือและนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์

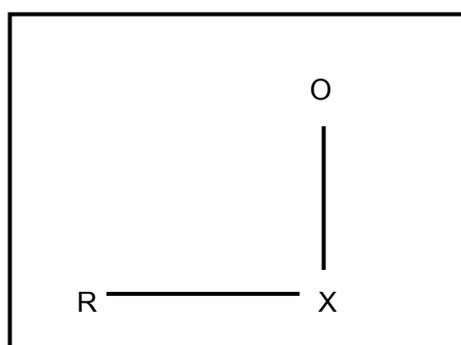
ขั้นตอนที่ 3 การรายงานการวิจัย เป็นขั้นตอนจัดทำรายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชาแล้วปรับปรุงข้อบกพร่องตามคำแนะนำให้ถูกต้องตามที่คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ให้ข้อเสนอแนะ และจัดพิมพ์รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบของการวิจัยประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่จะศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบ การวิจัย กลุ่มตัวอย่างเดียวศึกษาสภาวะการณ์ ไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experiment case study) ซึ่งเขียนเป็นแผนผัง (diagram) ได้ดังนี้

R หมายถึง ประชากรที่ศึกษา

X หมายถึง ตัวแปรที่จะศึกษา

O หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม จำนวน 85 แห่ง และสถานศึกษาเอกชนในกำกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม จำนวน 10 แห่ง รวม 95 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรสงคราม ในสังกัดของรัฐ และเอกชน ที่ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 85 แห่ง ตามตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี และมอร์แกน (Krejcie and

Morgan, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2547 : 303) โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

สังกัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ผู้ให้ข้อมูล			รวม
			ผู้บริหาร	ครูวิชาการ	ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา	
สพฐ.	85	76	76	76	76	228
สช.	10	9	9	9	9	27
รวม	95	85	85	85	85	255

ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรที่จะใช้ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นฐาน ตัวแปรที่จะศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. **ตัวแปรพื้นฐาน** เป็นตัวแปรเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง

2. **ตัวแปรที่จะศึกษา** ได้แก่ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และสถานศึกษาเอกชนในกำกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

2.1 สร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตร (establish) หมายถึง การจัดเตรียมหรือกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องตามคู่มือหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

2.2 มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะที่เป็นประสบการณ์เดิม (focus) หมายถึงการจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาและความรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้

2.3 กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (formulate) หมายถึง การวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมในการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้

2.4 กำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ (establish) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย แผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ สํารวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้เพื่อบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้และกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ อย่างเหมาะสม

2.5 เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้(choose) หมายถึง การให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะที่เป็นประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเลือกสถานที่ในการเรียนรู้ตลอดจนกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

2.6 จัดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งการเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร(timetable) หมายถึง วางแผนให้มีผู้รับผิดชอบ อำนวยความสะดวก และประสานงาน กับผู้ที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนท้องถิ่น หรือนอกสถานศึกษา ล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดมาตรการป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้น จากการเดินทางไปแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน หรือกำหนดตารางเวลาสำหรับให้ผู้เรียนใช้ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างชัดเจน

2.7 นำแผนที่กำหนดไว้ไปใช้(Implement)หมายถึง การกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษาและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา

2.8 ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่(verify)หมายถึง การกำหนดทักษะในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน สำหรับตรวจสอบว่ารูปแบบกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามมาตรฐานด้านผู้เรียน หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้สอดคล้องกับนโยบาย กลยุทธ์ ของหน่วยงานต้นสังกัด

2.9 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน(evaluate) หมายถึง การกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลจากกิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้ ความพึงพอใจของผู้เรียน ที่จะเกิดกับผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียน และนำผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม และการเลือกแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน แต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ โดยกำหนดรูปแบบเป็นแบบสอบถามแบบตัวเลือก (forced choice) ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ 1)เพศ 2)อายุ 3)ระดับการศึกษาสูงสุด 4)ตำแหน่ง และ 5)ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1)ผู้บริหารสถานศึกษา 2)ครูวิชาการ และ 3)ผู้แทนกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรสงคราม และสถานศึกษาเอกชนในกำกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่ต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละสถานศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยกำหนดสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กำหนดเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการควบคุมสภาระนิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ ขอบเขตของเนื้อหา โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวแปรที่จะศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา(content validity)ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาปรับแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามรายละเอียดของตัวแปรที่นิยามไว้ในบทที่ 1 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 แห่ง

ขั้นตอนที่ 5 หาความเชื่อมั่น(reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาโดยใช้วิธีการของครอนบาค(Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α -coefficient) เท่ากับ 0.9785

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปสอบถามบุคคลที่เป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ จากคณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และสถานศึกษาเอกชนในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามเพื่อขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลจากบุคคลในสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน

เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (statistical package for the social science)

การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ทั้งสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และสถานศึกษาเอกชนในกำกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (f) และค่าร้อยละ (%)

2. วิเคราะห์ระดับของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามสังกัดและขนาดของโรงเรียน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe's method)

4. วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาตามสังกัดและขนาดของโรงเรียน และ 3) เพื่อเสนอปัญหาและแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ทั้งภาคเรียนและเอกชน ปีการศึกษา 2551 จำนวน 95 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 85 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหาร

สถานศึกษา ครูวิชาการ และกรรมการสถานศึกษา กลุ่มละ 1 คน จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและพัฒนาจากแนวคิดของ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ ประกอบด้วย 1) สร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตร 2) มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะที่เป็นประสบการณ์เดิม 3) กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ 4) กำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ 5) เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้ 6) จัดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งการเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร 7) นำแผนที่กำหนดไว้ไปใช้ 8) ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ และ 9) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน ด้วยการแจกแจงความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ตามสังกัด และขนาดของโรงเรียน และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 95 โรงเรียน เป็นสถานศึกษาของรัฐ 85 แห่ง และสถานศึกษาเอกชนในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม 10 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนกรรมการสถานศึกษา กลุ่มละ 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ฉบับเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของกิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาและเป็นฉบับที่สมบูรณ์จาก 80 โรงเรียน จำนวน 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.12 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์หิวเคราะห์เนื้อหา นำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบ คำบรรยาย จำแนกเป็น 4 ตอนดังนี้ คือ

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
- ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดและขนาดของสถานศึกษา
- ตอนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
ปรากฏผลวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	124	51.67
หญิง	116	48.33
รวม	240	100.00
2. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	10	4.17
31 – 40 ปี	43	17.92
41 – 50 ปี	20	8.33
51 ปีขึ้นไป	167	69.58
รวม	240	100.00
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
การศึกษามหาวิทยาลัย - ชั้นพื้นฐาน	11	4.58
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	6.25
ปริญญาตรี	154	64.17
ปริญญาโท	57	23.75
สูงกว่าปริญญาโท	3	1.25
รวม	240	100.00

ตารางที่ 4(ต่อ)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน		
ไม่เกิน 5 ปี	61	25.42
6 – 10 ปี	71	29.58
11 – 15 ปี	17	7.08
16 ปีขึ้นไป	91	37.92
รวม	240	100.00

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 80 คน เท่า ๆ กัน คือผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่ เป็นชาย 124 คน คิดเป็นร้อยละ 51.67 เป็นหญิง 116 คน คิดเป็นร้อยละ 48.33 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 69.58 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี 43 คน คิดเป็นร้อยละ 17.92 มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี 154 คน คิดเป็นร้อยละ 64.17 รองลงมาคือ ปริญญาโท 57 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 และมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด 91 คน คิดเป็นร้อยละ 37.92 รองลงมาคือ 6 – 10 ปี 71 คน คิดเป็นร้อยละ 29.58

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

N=80			
รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไป จากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา	3.57	.49	มาก
2. การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เดิม	3.58	.49	มาก
3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้	3.45	.48	ปานกลาง
4. การกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้	3.45	.47	ปานกลาง
5. การเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้	3.52	.53	มาก
6. การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร	3.71	.53	มาก
7. การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้	3.63	.57	มาก
8. การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่	3.39	.49	ปานกลาง
9. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน	3.45	.49	ปานกลาง
รวม	3.53	.42	มาก

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาครในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านการกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .53) รองลงมาคือ การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้

($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .57) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = .49) อยู่ในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 5 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ในภาพรวมไปนำเสนอในแต่ละด้านดังที่แสดงในตารางที่ 6 -14

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษากำหนดแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.49	.65	ปานกลาง
2. สถานศึกษาใช้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประกอบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับคู่มือหลักสูตร	3.46	.61	ปานกลาง
3. สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปสำหรับการจัดการเรียนรู้สอดคล้องตามคู่มือหลักสูตร	3.56	.65	มาก
4. สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันกำหนดโครงการและ/หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แผนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา	3.76	.66	มาก
5. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมหรือให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องตามคู่มือหลักสูตรโดยคำนึงถึงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.57	.64	มาก
รวม	3.57	.49	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และ จุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = .49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกัน กำหนดโครงการและ/หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แผนการจัดการเรียนรู้ ของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .66) รองลงมาคือ สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์ ทั่วไปสำหรับการจัดการเรียนรู้สอดคล้องตามคู่มือหลักสูตร ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาใช้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาประกอบ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับคู่มือหลักสูตร ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .61) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการมุ่งเน้น ไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เดิม

N=80			
รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษาจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน แต่ละภาคเรียน	3.69	.67	มาก
2. สถานศึกษาจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน แต่ละภาคเรียน	3.64	.66	มาก
3. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาแหล่งเรียนรู้	3.43	.60	ปานกลาง
4. สถานศึกษาให้ความรู้เบื้องต้นกับผู้เรียนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้	3.56	.63	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
5. สถานศึกษาสอบถามความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่กำหนดไว้จากผู้เรียนก่อนจัดการเรียนรู้	3.45	.65	ปานกลาง
รวม	3.58	.49	มาก

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ด้านการมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เดิม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนแต่ละภาคเรียน ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = .66) รองลงมาคือ สถานศึกษาให้ความรู้เบื้องต้นกับผู้เรียนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .63) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = .60) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ด้านการกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมในการใช้แหล่งเรียนรู้	3.55	.62	มาก
2. สถานศึกษากำหนดจุดประสงค์เฉพาะในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ให้เอื้อต่อการเรียนรู้	3.38	.59	ปานกลาง
3. สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ชัดเจน	3.41	.57	ปานกลาง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
4. สถานศึกษากำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้	3.42	.61	ปานกลาง
5. สถานศึกษาประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้กับผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชัดเจน	3.50	.65	มาก
รวม	3.45	.48	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = .48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมในการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .62) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สถานศึกษาประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้กับผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชัดเจน ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .65) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษากำหนดจุดประสงค์เฉพาะในการปรับปรุง พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .59)

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษาสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้กับความรู้ที่มีจากแหล่งเรียนรู้	3.53	.66	มาก
2. สถานศึกษากำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมให้สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.43	.60	ปานกลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
3. ครูผู้สอนแต่ละระดับชั้นในสถานศึกษาบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระที่ต้องการใช้แหล่งเรียนรู้แต่ละภาคเรียน	3.45	.55	ปานกลาง
4. สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้	3.42	.62	ปานกลาง
5. สถานศึกษากำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์	3.43	.62	ปานกลาง
6. สถานศึกษากำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมผู้เรียนทุกระดับ	3.45	.63	ปานกลาง
รวม	3.45	.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการกำหนดหรือคิद्यุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้กับความรู้ที่มีจากแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .66) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ครูผู้สอนแต่ละระดับชั้นในสถานศึกษาบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระที่ต้องการใช้แหล่งเรียนรู้แต่ละภาคเรียน ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = .55) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = .62)

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษาให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะที่เป็นประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้	3.59	.67	มาก
2. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเลือกแหล่งเรียนรู้สำหรับเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.54	.65	มาก
3. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.44	.57	ปานกลาง
รวม	3.52	.53	มาก

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = .53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และทักษะที่เป็นประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .67) รองลงมาคือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเลือกแหล่งเรียนรู้สำหรับเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = .57)

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการ
กำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก
และบุคลากร

N=80			
รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษามอบหมายให้ครู และบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกันรับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมอย่างชัดเจน	3.81	.67	มาก
2. สถานศึกษามอบหมายให้ครู และบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผู้รับผิดชอบในการ สำรวจเส้นทางสู่แหล่งเรียนรู้ ก่อนล่วงหน้าแต่ละครั้ง	3.72	.69	มาก
3. สถานศึกษาอำนวยความสะดวก และประสานงานกับผู้ ที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนท้องถิ่น หรือนอก สถานศึกษา ล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละ ครั้ง	3.66	.68	มาก
4. สถานศึกษาวางแผนป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นจาก การเดินทางไปแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก โรงเรียน	3.79	.73	มาก
5. สถานศึกษากำหนดตารางเวลาสำหรับให้ผู้เรียนใช้ แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างชัดเจน	3.55	.66	มาก
รวม	3.71	.53	มาก

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการกำหนดตารางเวลา
สำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร อยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามอบหมายให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนร่วมกัน
รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .67) รองลงมาคือ สถานศึกษา

วางแผนป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นจากการเดินทางไปแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = .73) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษากำหนดตารางเวลาสำหรับให้ผู้เรียนใช้แหล่ง การเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .66)

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้

N=80			
รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษากำหนดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปี ของสถานศึกษา	3.51	.63	มาก
2. สถานศึกษาสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา	3.66	.69	มาก
3. สถานศึกษากำหนดความสะดวกรด้านต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา	3.70	.69	มาก
รวม	3.63	.57	มาก

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษากำหนดความสะดวกรด้านต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .69) รองลงมาคือ สถานศึกษาสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .69) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือสถานศึกษา มอบหมายให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันรับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .63)

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. สถานศึกษากำหนดตัวบ่งชี้ทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียน	3.38	.59	ปานกลาง
2. สถานศึกษาตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะตามมาตรฐานด้านผู้เรียน	3.37	.57	ปานกลาง
3. สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้สอดคล้องกับนโยบาย กลยุทธ์ ของหน่วยงานต้นสังกัด	3.42	.62	ปานกลาง
รวม	3.39	.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = .49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้สอดคล้องกับนโยบาย กลยุทธ์ ของหน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = .62) รองลงมาคือ สถานศึกษากำหนดตัวบ่งชี้ทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .59) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = .57)

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สถานศึกษากำหนดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้แต่ครั้งชัดเจน	3.55	.66	มาก
2. สถานศึกษากำหนดรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะเกิดกับผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียน	3.45	.59	ปานกลาง
3. สถานศึกษากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลจากกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในแต่ละครั้งครอบคลุมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.39	.59	ปานกลาง
4. สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาแต่ครั้งชัดเจน	3.46	.66	ปานกลาง
5. สถานศึกษานำผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม และการเลือกแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน	3.41	.61	ปานกลาง
รวม	3.45	.42	ปานกลาง

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = .42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษากำหนดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้แต่ครั้งชัดเจน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .66) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาแต่ครั้งชัดเจน ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .66) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือสถานศึกษากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผล

จากกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในแต่ละครั้งครอบคลุมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = .59)

**ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
จำแนกตามสังกัดและขนาดของสถานศึกษา**

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดและขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) และการทดสอบค่า F ดังที่แสดงในตารางที่ 14 – 19 ดังนี้ ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามตามสังกัดของสถานศึกษา

N=80

รายการ	สถานศึกษา ของ รัฐ		สถานศึกษา เอกชน		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา	3.57	.50	3.57	.46	.03	.97
2. การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เดิม	3.58	.50	3.60	.45	.19	.85
3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.46	.48	3.43	.49	.19	.85
4. การกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้	3.46	.46	3.36	.53	.64	.52
5. การเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้	3.53	.54	3.51	.47	.0	.94

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษา ของรัฐ		สถานศึกษา เอกชน		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
6. การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร	3.75	.54	3.41	.36	1.94	.02**
7. การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้	3.67	.56	3.30	.57	1.95	.08
8. การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่	3.39	.49	3.36	.55	.26	.79
9. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอน	3.46	.50	3.39	.42	.41	.69
รวม	3.54	.42	3.44	.43	.74	.47

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งด้านคือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ขนาดเล็ก

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา	3.57	.50	มาก
2. การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะและประสบการณ์เดิม	3.61	.50	มาก

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.50	.45	มาก
4. การกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้	3.51	.46	มาก
5. การเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้	3.62	.54	มาก
6. การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร	3.84	.50	มาก
7. การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้	3.82	.54	มาก
8. การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่	3.44	.48	ปานกลาง
9. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน	3.50	.46	มาก
รวม	3.60	.39	มาก

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = .54) รองลงมาคือ การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้ ($\bar{X} = 3.82$ S.D. = .54) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = .48) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสรสงคราม ขนาดกลาง

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไป จากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา	3.50	.47	มาก
2. การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์เดิม	3.53	.41	มาก
3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะสำหรับประสบการณ์ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.53	.49	มาก
4. การกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการ สอน และกิจกรรมการเรียนรู้	3.35	.49	ปานกลาง
5. การเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้	3.37	.55	ปานกลาง
6. การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่ง เรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร	3.57	.56	มาก
7. การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้	3.43	.59	ปานกลาง
8. การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่	3.37	.37	ปานกลาง
9. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการ เรียนการสอน	3.38	.55	ปานกลาง
รวม	3.43	.45	ปานกลาง

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสรสงคราม ขนาดกลางอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 3.43$, S.D. = .45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง
โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่ง
เรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = .56) รองลงมา คือ การ
มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เดิม ($\bar{X} = 3.53$ S.D. = .41)

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การกำหนดหรือคิद्यุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียน การสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = .49) อยู่ในระดับปานกลาง ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททสงครวม ขนาดใหญ่

N=80

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไป จากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา	3.56	.49	มาก
2. การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และ ประสิทธิภาพเดิม	3.53	.41	มาก
3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะสำหรับประสิทธิภาพ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	3.53	.49	มาก
4. การกำหนดหรือคิद्यุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียน การ สอน และกิจกรรมการเรียนรู้	3.49	.40	ปานกลาง
5. การเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้	3.58	.39	มาก
6. การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่ง เรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร	3.66	.49	มาก
7. การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้	3.54	.57	มาก
8. การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่	3.37	.37	ปานกลาง
9. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการ เรียนการสอน	3.45	.49	ปานกลาง
รวม	3.54	.36	มาก

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททสงครวม ขนาดใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่ง เรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .49) รองลงมา คือ

การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.56$ S.D. = .49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = .37) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร ตามขนาดของสถานศึกษา

N=80

การจัดการแหล่งเรียนรู้	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไปจาก คู่มือหลักสูตรสถานศึกษา	ภายในกลุ่ม	.340	2	.170	.693	.503
	ระหว่างกลุ่ม	18.895	77	.245		
	รวม	19.235	79			
2. การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อ กำหนดความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์เดิม	ภายในกลุ่ม	.070	2	.035	.141	.869
	ระหว่างกลุ่ม	19.083	77	.248		
	รวม	19.152	79			
3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้	ภายในกลุ่ม	.510	2	.255	1.118	.332
	ระหว่างกลุ่ม	17.556	77	.228		
	รวม	18.066	79			
4. การกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และ กิจกรรมการเรียนรู้	ภายในกลุ่ม	.487	2	.243	1.127	.329
	ระหว่างกลุ่ม	16.622	77	.216		
	รวม	17.109	79			
5. การเลือกแหล่งเรียนรู้และ สถานที่สำหรับเรียนรู้	ภายในกลุ่ม	1.017	2	.508	1.837	.166
	ระหว่างกลุ่ม	21.314	77	.277		
	รวม	22.331	79			
6. การกำหนดตารางเวลาหรับ ให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่อง อำนวยความสะดวก และบุคลากร	ภายในกลุ่ม	1.217	2	.608	2.198	.118
	ระหว่างกลุ่ม	21.311	77	.277		
	รวม	22.528	79			

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การจัดการแหล่งเรียนรู้	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
7. การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้	ภายในกลุ่ม	2.538	2	1.269	4.189*	.019
	ระหว่างกลุ่ม	23.323	77	.303		
	รวม	25.861	79			
8. การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่	ภายในกลุ่ม	.166	2	.083	.335	.716
	ระหว่างกลุ่ม	19.043	77	.247		
	รวม	19.208	79			
9. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน	ภายในกลุ่ม	.219	2	.109	.447	.641
	ระหว่างกลุ่ม	18.845	77	.245		
	รวม	19.064	79			
	ภายในกลุ่ม	.480	2	.240	1.394	.254
รวม	ระหว่างกลุ่ม	13.270	77	.172		
	รวม	13.750	79			

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งด้านคือ การนำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ไปใช้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้(Sheffe'smethod) ผลปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 20 การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ด้านการนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้

N=80

ขนาดของโรงเรียน	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	-	.389*	.278
กลาง	-.389*	-	-.112
ใหญ่	-.278	.112	-

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ มีความแตกต่างกันโดยโรงเรียนขนาดเล็กมีการจัดการเรียนรู้สูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หนึ่งคู่ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถาม ปลายเปิดวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ปรากฏผล ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

การนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ต้องใช้งบประมาณสำหรับเป็นค่าพาหนะในราคา ค่อนข้างสูง ซึ่งทางโรงเรียนมีงบประมาณเฉพาะเงินอุดหนุนการศึกษา (เงินอุดหนุนรายหัว) และ เงินงบประมาณตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถนำ นักเรียนไปเรียนยังแหล่งเรียนรู้ตามกำหนดเวลา การนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้อาจเกิดอุบัติเหตุ แก่นักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับอนุบาลและประถมศึกษา แหล่งเรียนรู้ในจังหวัด มีจำกัด และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ขาดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษาอย่างจริงจังเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ สื่อสาร สัมพันธ์ เชื่อมโยงข้อมูลการปฏิบัติงานกับบุคลากรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนทำความเข้าใจกับบุคลากรทางการอื่นในสถานศึกษาตลอดจนกรรมการสถานศึกษา อีกทั้งเพื่อจัดสรร งบประมาณให้แก่การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งจากเงินอุดหนุนการศึกษาและเงิน งบประมาณตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพให้เพียงพอ กำหนดการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้และดำเนินการ ให้เป็นไปตามระเบียบการนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษาและ จัดให้มีการประกันอุบัติเหตุหมู่แก่นักเรียน ตลอดจนศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้และจัดทำทะเบียน แหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระเพื่อให้สามารถวางแผนนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน และจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ตามสังกัด และขนาดของโรงเรียน และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าเสนอในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้นำมาสู่การสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำข้อค้นพบมาสรุปเป็นผลของการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

1.การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร รองลงมาคือ การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ อยู่ในระดับปานกลาง

2.การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งด้านคือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวกและบุคลากร เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งด้านคือ การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

3.1 ปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือ มีงบประมาณจำกัด ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถนำนักเรียนไปเรียนยังแหล่งเรียนรู้ตามกำหนดเวลา การนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้อาจเกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียน แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงครามมีจำกัดไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ และขาดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

พบว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาอย่างจริงจังเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้แก่การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งจากเงินอุดหนุนการศึกษาและเงินงบประมาณตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพให้เพียงพอ กำหนดการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบการนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษาและจัดให้มีการประกันอุบัติเหตุหมู่แก่นักเรียน ตลอดจนศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระเพื่อให้สามารถวางแผนนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน และจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

การอภิปรายผล

จากผลของการวิจัยที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้นำผลมาสู่การอภิปรายผลตามข้อค้นพบแต่ละข้อดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามในระดับมัธยม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้บัญญัติให้การจัดการศึกษาต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ที่ส่งเสริมการดำเนินการและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะสวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล แหล่งการเรียนรู้อื่น

อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ทำให้ทุกสถานศึกษาทุกสังกัดและทุกขนาดต้องพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้หรือใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ แก้วบุตดี ที่ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนขอนแก่น ใน 6 ด้าน คือ ด้านวัสดุ ด้านเครื่องมือ ด้านเทคนิค ด้านอาคารสถานที่ ด้านเนื้อหาวิชา และด้านบุคคล พบว่า บุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนขอนแก่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ การกำหนดตารางเวลา สำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร นั้น ทั้งนี้ การกำหนดเวลา เป็นการวางแผนการทำงานล่วงหน้า ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งต้องให้ความสำคัญกับการประสานแหล่งเรียนรู้และวิทยากร ให้สอดคล้องกัน แม้ว่าสถานศึกษาจะมีแผนการจัดการเรียนรู้ตามปกติแล้วก็ตาม แต่การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร เป็นการประสานทรัพยากรที่สถานศึกษามีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ให้กับเด็กเล็กโรงเรียนจะต้องใส่ใจเป็นพิเศษหลายประการ อาทิ ระยะเวลาและระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่เรียนรู้ การกำหนดตัววิทยากร กิจกรรมระหว่างการเดินทาง การให้คุณค่ากับความพึงพอใจของเด็ก ต้องหมั่นสังเกตความรู้สึกของเด็กอยู่เสมอ และพร้อมรับปฏิกิริยาของเด็ก สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2548 : 120-122) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามเหมาะสมโดยเฉพาะจะต้องมีการวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (Planning Resource – based Learning) การวางแผนที่รอบคอบ รัดกุม ครอบคลุมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งระยะสั้นและระยะยาว

จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่อยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ นั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการตรวจสอบการเรียนรู้เป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการวัดผลและประเมินผล

ซึ่ง บรรวณ และคณะ อ้างถึงใน กิดานันท์ มะลิทอง ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลและการปรับปรุง (Evaluation and Improvement) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในระบบการสอน เพื่อเป็นการประเมินว่า หลังจากการสอนแล้วผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การประเมินผลจะทำให้ผู้สอนทราบว่า ระบบการสอนนั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เช่น แผนการสอน จุดมุ่งหมาย สื่อการสอน เนื้อหา หรือแม้แต่ความพร้อมของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านั้นในการสอนครั้งต่อไป แต่ในการวัดและประเมินผลอยู่ในขั้นตอนท้าย ๆ ในการปฏิบัติการสอนของคุณ ซึ่งคุณอาจไม่ได้วางแผนการดำเนินการไว้ตั้งแต่ในขั้นแรก จึงอาจดูเสมือนครูปฏิบัติงานในขั้นตอนการตรวจสอบผลการเรียนน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ จากผลการวิจัยของ เฟอร์กูสัน (Ferguson 1997 : 32) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาของเด็กในชนบทของมลรัฐเนบราสกา พบว่า หลังการใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับกลวิธีในการการพัฒนาภูมิปัญญาที่อยู่ในรูปของการผสมผสาน ระหว่างวิธีระดมพลังสมอง ระดับชุมชนกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการพบกับผู้ประกอบอาชีพระดับท้องถิ่น และเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการทดลองอยู่ประมาณ 5 สัปดาห์แล้วจึงทำการประเมินผล พบว่าเด็กสามารถนำภูมิปัญญาที่ตนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้นำมาผสมผสานเข้ากับแนวคิดของตนเองได้ดีกว่า การศึกษาอยู่แต่ภายในสถานศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของโรงเรียนไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างยิ่งจึงได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ไว้ในมาตรา 25 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนอกจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนแล้ว จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วย สถานศึกษาทุกแห่งทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน

ถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษาสำหรับปวงชน และดำเนินการตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นหลักการร่วมกันในการจัดการศึกษา ดังนั้น จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนให้เรียนเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุชาติ กิติคุณ ได้ศึกษาการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ใน 6 ด้าน คือ ด้านวัสดุ ด้านเครื่องมือ ด้านเทคนิค ด้านการติดตั้งหรืออาคารสถานที่ ด้านเนื้อหาวิชาและด้านบุคคล ผลการศึกษา ค้นคว้า พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้โดยรวม และเป็นรายด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยแต่มีทัศนคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านเครื่องมือ และด้านวัสดุ ตามลำดับ และผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติต่อการจัดแหล่ง ทรัพยากรการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหาร มีทัศนคติต่อด้านเนื้อหาวิชามากกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งด้านคือ การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และ บุคลากร โดยค่าเฉลี่ยของสถานศึกษาของรัฐสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสถานศึกษาเอกชน นั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาของรัฐซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีบุคลากรไม่มากนักควรจะสามารถในการปรับตัวและประสานการใช้เวลาและ สิ่งอำนวยความสะดวกได้ดีกว่าโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จะมีพื้นที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนได้ครบถ้วนและเพียงพอกับความ ต้องการได้ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ รัชตะวัน วรดิษฐ์วงศ์ ได้ศึกษาและเปรียบเทียบ ทัศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ทั้งโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านของอาจารย์และ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยจำแนกตามสถานภาพและสาขาวิชา ที่พบว่า 1) ทัศนคติ ของอาจารย์และนิสิตในสาขาวิชาสังคมศึกษา ที่มีต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีทัศนคติต่อการจัดแหล่ง ทรัพยากรด้านบุคลากรอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนด้านเนื้อหาวิชา ด้านเทคนิค ด้านเครื่องมือ ด้านอาคารสถานที่และวัสดุ อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อ

การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยภาพรวม จำแนกตามสถานภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาด้านสาขาวิชา พบว่า ทศนคติต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันและไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง

จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งด้านคือ การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาขนาดต่างๆ จะมีจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาต่างกัน สถานศึกษาขนาดกลางส่วนใหญ่มักมีจำนวนครูที่เหมาะสมกับปริมาณงาน ในขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็กจะมีจำนวนครูจำกัด ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ส่วนสถานศึกษาขนาดใหญ่ก็จะมีบุคลากรจำนวนมาก ทำให้ประสานงานและทำงานร่วมกันค่อนข้างยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ รอดสำราญ ได้ทำการศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศมาใช้เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี แนวคิดหลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยากร การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติตามลำดับ และงานวิจัยของ เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู ที่การศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ระดับการใช้ แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีการใช้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเภท คือ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน 3) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 4) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และมีการใช้อยู่ในระดับน้อย จำนวน 4 ประเภท คือ 1) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่อบุคคลในโรงเรียน 3) สื่อสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และ 4) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา มีปัญหาและอุปสรรคสำคัญ คือ มีงบประมาณจำกัด ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถนำนักเรียนไปเรียนยังแหล่งเรียนรู้ตามกำหนดเวลา การนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ อาจเกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียน แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดมีจำกัด และขาดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมา สถานศึกษาทุกแห่งจะได้รับงบประมาณเฉพาะเงินอุดหนุนการศึกษาตามจำนวนนักเรียนของสถานศึกษาส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้ในการนำไปจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน รวมถึงการใช้ในโครงการต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี ทำให้ไม่เพียงพอต่อการนำไปแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ การที่จะสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเองก็ไม่เพียงพอ เพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ รอดสำราญ ได้ทำการศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางที่เป็นปัญหาสูงสุด คือ ปัญหาด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการจัดการ และด้านบุคคลตามลำดับ และงานวิจัยของ เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู ได้ทำการศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพ และเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้มีระดับปานกลางทั้ง 8 ประเภท คือ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน 3) สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน 4) สื่อบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น 5) สื่อสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 6) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 7) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และ 8) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียน ควรดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบการนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษาและจัดให้มีการประกันอุบัติเหตุแก่นักเรียนด้วย ควรศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระเพื่อให้สามารถวางแผนนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน และจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้คณะครูนำนักเรียนไปเรียนรู้

ยังแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกสถานที่ สถานศึกษาต้องสร้างความมั่นใจว่าจะไม่มีเหตุที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู ได้ทำการศึกษาคำชี้แจงแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เกี่ยวกับ ปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้มีระดับปานกลางทั้ง 8 ประเภท คือ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน 2) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน 3) สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน 4) สื่อบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น 5) สื่อสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 6) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 7) สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และ 8) สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบและการอภิปรายผล ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะของการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้การสนับสนุนให้มีการประสานการใช้ทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้มากขึ้น เพื่อให้ทุกโรงเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยอาจจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ร่วมกันทั้งจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาให้แต่ละสถานศึกษาสามารถนำเงินอุดหนุนการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่เพิ่มขึ้น สำหรับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่อยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ นั้น สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์และนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการกำหนดในแผนงานและโครงการ กิจกรรม และตรวจสอบผลการเรียนรู้จากการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ มีงบประมาณจำกัดทำให้สถานศึกษาไม่สามารถนำนักเรียนไปเรียนยังแหล่งเรียนรู้ตามกำหนดเวลา การนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ อาจเกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียน แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดมีจำกัด และขาดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะ

ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆ ในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น สถานศึกษาควรประสานกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสวงหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและในชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังนี้

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการศึกษาคณะตัวอย่างโรงเรียนดีมีคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดกลาง.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,2549.
- _____.หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิชย์, 2544.
- _____.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- _____. กรมวิชาการ.คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้อเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2545.
- กาญจนา เอกะวิภาต.การทำมาหากินในชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,2543.
- กิ่งแก้ว อาริรักษ์. และคณะ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลายองค์ความรู้
จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.กรุงเทพมหานคร:บริษัทอัลฟา
มิเลินเนี่ยม จำกัด,2548.
- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2531.
- กฤษฎา ยศรัฐ. “การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี”.
สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- กฤษณา ศรีเกียรติ. “ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
หนองแสงจังหวัดอุดรธานี.”รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระสาขาการบริหารการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู. “การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพ
และเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต
พื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.”วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.
กรุงเทพฯ : พรึกหวานการพิมพ์,2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

กรุงเทพฯ : พริกหวานการพิมพ์,2542.

จรรยา เหนียนเฉลย. เทคโนโลยีการศึกษา กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม,2537.

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,2534.

ดำริ บุญชู. "การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา." วารสารวิชาการ

(มกราคม – มีนาคม 2548) : 28.

ธนาทิพ ฉัตรภูติ. "การเรียนรู้แบบผู้เรียนสำคัญที่สุด." สถานปฏิบัติ. (มิถุนายน 2545) : 26 .

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนาเศรษฐ์. "แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร"

วารสารวิชาการ(ธันวาคม 2544) : 26-27.

ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์. "การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้
ปฏิญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.

ประเวศ วะสี. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 2 กรุงเทพฯ : อัมรินทร์
พรินติ้งกรุ๊ป, 2543.

รัชตะวัน วรดิษฐ์วงศ์. "การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามทัศนะของอาจารย์และนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม"วิทยานิพนธ์ปฏิญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

วุฒิไกร เลื่อนแป้น. "บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3."
วิทยานิพนธ์ปฏิญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

สามารถ รอดสำราญ. "การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี." วิทยานิพนธ์
ปฏิญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2546.

- สุพจน์ แก้วบุตดี. “ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- สุมน อมรวิวัฒน์. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ Child Centered : Storyline Method : การบูรณาการ หลักสูตรการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2545.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ 20 วิธีการจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2545.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม, “ประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.” 29 กันยายน 2548.
- _____. “ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2550,” 10 มิถุนายน 2550.
- _____. “รายงานการวิเคราะห์ต้นทุนผลผลิต ปีงบประมาณ 2551” : ธันวาคม 2552
- ศักดิ์ศรี เรศ ประกอบผล. “การศึกษาสภาพแวดล้อมของการเรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตภาคกลาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย, 2539.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ ดารณี คำวังนัง. แหล่งการเรียนรู้ : เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และ หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : เสริมสิน พรี่เพรส ซีเอสเอ็ม, 2545.
- อรพรรณ พรสีมา. เทคโนโลยีการสอน. กรุงเทพมหานคร. : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2530.

ภาษาต่างประเทศ

- Beyer, Steven Larsen. "Factors in the School Environment Associated with Student Achievement in Science." Dissertation Abstracts International. 51,12 ; June,1990. : 319
- Briley, Alton Brantley. "Factors Associated with Student Perception of College Environment at Lenoir Community College Quarter, 1994 -1995(North Carolina)" Dissertation Abstracts International. 56(7); January,1996. : 2524
John Wiley & Sons,1966.
- Ferguson, Harl R. The High School Curriculum. New York : The Ronald Press,1977.
- Jonathan, Levine Marc. Knowledge Diffusion in Organization Studies The case of Jonathan, Levine Marc. Knowledge Diffusion in Organization Studies The case of Participative Management. Dissertation Abstracts International.1988.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychological Measurement. Autumn,1970.
- Lawey, Ragina F. Audio Visual Method in Teaching. New York : Holt Rinehart Ant Winston.1988.
- Lopez, Marquez; & Lma, Teresa. Parental views on participation. Dual Language education, and bilingualism. Dissertation, dual Abstracts international.1998.
- Robinson, Michal. Link Distance Education to Sustainable Community Development. Canada : memorial University of Newfoundland.,1992
- Rock, Catherine F School board types and Community participation in Decision-making. Dissertation Abstracts International,1996.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ 0520.203.2/559

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

21 กันยายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายอดิพันธ์ อมาตยคง รหัสนักศึกษา 48252418 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” ในการนี้ภาควิชาการบริหาร
การศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ
เพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการ
อนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มัทนา วังถนอมศักดิ์

(อาจารย์ ดร.มัทนา วังถนอมศักดิ์)

รักษาราชการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์/โทรสาร 0 3421 9136

รายชื่อผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. นางอรรวรรณ จันลา ครู คศ 3 หัวหน้าหมวดภาษาไทย โรงเรียนถาวรานุกุล
วุฒิกศ.ม. การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นางสาวเกษศิริรินทร์ ศรีสัมฤทธิ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาสมุทรสงคราม วุฒิศษ.ม. หลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. นายอภิชาติ เลนะนันท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจริญสุขาราม สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาสมุทรสงคราม วุฒิศษ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. นายทิวา เครือภู ผู้อำนวยการโรงเรียนศาลเจ้าวาม้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม วุฒิกศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. นายเจตน์สุษฎ์ เครือสินธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศาลแม่อากาศ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาสมุทรสงคราม วุฒิศษ.ม. วิจัยและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0520.203.2/574

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

28 กันยายน 2552

เรื่อง ขอตดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ

ด้วย นายอดิพันธ์ อมาตยคง รหัสนักศึกษา 48252418 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” ในกรณีนี้ภาควิชาการบริหาร
การศึกษา ใ้ขอความอนุเคราะห์ให้นายอดิพันธ์ อมาตยคง ทำการทดสอบความเชื่อมั่น
ของเครื่องมือในสถานศึกษาของท่านเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการวิจัย
กลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการ
อนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มัทนา วังณอมศักดิ์

(อาจารย์ ดร.มัทนา วังณอมศักดิ์)

รักษาราชการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์/โทรสาร 0 3421 9136

รายชื่อสถานศึกษาที่ขอทดสอบเครื่องมือ

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษา	หมายเหตุ
1	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดใหญ่สามัคคี	สพท.
2	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมมาวุธาราม	สพท.
3	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดประจันต์	สพท.
4	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูสำนามจันทร์	สพท.
5	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทร์เจริญสุข	สพท.
6	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางกะพ้อม(คงลาญยิ่งอนุสรณ์)	สพท.
7	ผู้อำนวยการโรงเรียนช่องลม(ธรรมโชติ)	สพท.
8	ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 70 (บ้านบางแก้ว)	สพท.
9	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแก้วเจริญ(เพื่อบำรุง)	สพท.
10	ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดเป้ง	สพท.

ภาคผนวก ค รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษา	หมายเหตุ
1	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านเขตเมือง(01)	สพท.
2	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดคลอง โคน(02)	สพท.
3	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านคลองบางกอก(03)	สพท.
4	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านคู่มือ(04)	สพท.
5	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดดาวโด่ง(05)	สพท.
6	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านตะวันจาก(06)	สพท.
7	ผู้อำนวยการ โรงเรียนถาวรานุกุล(07)	สพท.
8	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดท้ายหาด(08)	สพท.
9	ผู้อำนวยการ โรงเรียนท้ายหาด(09)	สพท.
10	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดธรรมประสิทธิ์(010)	สพท.
11	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดธรรมสถิตีวราราม(011)	สพท.
12	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านลาดใหญ่(022)	สพท.
13	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดน้อยแสงจันทร์(013)	สพท.
14	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดนางพิมพ์(014)	สพท.
15	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางขันแตก(015)	สพท.
16	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางจะเกร็ง(016)	สพท.
17	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านบางป่อ(017)	สพท.
18	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดปากลัด(018)	สพท.
19	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดปากสมุทร(019)	สพท.
20	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม(020)	สพท.
21	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัด โรงธรรม(021)	สพท.
22	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านลาดใหญ่สามัคคี(022)	สพท.
23	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดศรีทธาธรรม(023)	สพท.
24	ผู้อำนวยการ โรงเรียนศรีทธาสมุทร(024)	สพท.

รายชื่อสถานศึกษา(ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง	หมายเหตุ
25	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดศรีสุวรรณคณาภิราม(025)	สพท.
26	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสวนแก้ว(026)	สพท.
27	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม(027)	สพท.
28	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเกตการาม (028)	สพท.
29	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดแก่นจันทร์(029)	สพท.
30	ผู้อำนวยการ โรงเรียนคลองตาจ่า(030)	สพท.
31	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเจริญสุขาราม(031)	สพท.
32	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดดอนมะโนรา(032)	สพท.
33	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดตรีจินดาพัฒนาราม(033)	สพท.
34	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดตะโหนดราย(034)	สพท.
35	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางคนทีใน(035)	สพท.
36	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางน้อย(036)	สพท.
37	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางพลับ(037)	สพท.
38	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางสะแก(038)	สพท.
39	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางใหญ่(039)	สพท.
40	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดปราโมทย์(041)	สพท.
41	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดปากง่าม(040)	สพท.
42	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมธีคุณะวันวิทยาลัย(042)	สพท.
43	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านยายแพง(043)	สพท.
44	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านรางห้าคำสิง(044)	สพท.
45	ผู้อำนวยการ โรงเรียนศาลเจ้าอาม้า(045)	สพท.
46	ผู้อำนวยการ โรงเรียนศาลแม่อากาศ(046)	สพท.
47	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสกลวิสุทธิ(047)	สพท.
48	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลบางคนที(048)	สพท.
49	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดแก้วเจริญอำนวยวิทย์(049)	สพท.
50	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเขยี่สาร(050)	สพท.

รายชื่อสถานศึกษา(ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง	หมายเหตุ
51	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์(051)	สพท.
52	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโคกเกตุ(052)	สพท.
53	ผู้อำนวยการ โรงเรียนจตุภูมิหาราชานุสรณ์(053)	สพท.
54	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดจุฬามณี(054)	สพท.
55	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดช่องลมวรรณาราม(055)	สพท.
56	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดช้างเผือก(056)	สพท.
57	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านดอนจั่น(057)	สพท.
58	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านต้นลำแพน(058)	สพท.
59	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเทพประสิทธิ์คณาวาส(059)	สพท.
60	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทพสุวรรณชาญวิทยา(060)	สพท.
61	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางแคกลาง(061)	สพท.
62	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านบางนางลี่(062)	สพท.
63	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางนางลี่ใหญ่(063)	สพท.
64	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดปรกสุธรรมาราม(064)	สพท.
65	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดประชาโสมิตาราม(065)	สพท.
66	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดประดู่(066)	สพท.
67	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดปากน้ำ(067)	สพท.
68	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง(068)	สพท.
69	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดมณีสวรรค์(069)	สพท.
70	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดวรภูมิ(070)	สพท.
71	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสาธุชนาราม(071)	สพท.
72	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสี่แยกราษฎร์บำรุง(072)	สพท.
73	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเสด็จ(073)	สพท.
74	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลอัมพวา(074)	สพท.

รายชื่อสถานศึกษา(ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง	หมายเหตุ
75	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดอมรวดี(075)	สพท.
76	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย(076)	สพท.
77	ผู้อำนวยการ โรงเรียนครุฑานุกุล(077)	สช.
78	ผู้อำนวยการ โรงเรียนกงทลีเจียนหมิน(078)	สช.
79	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเอื้อวิทยา(079)	สช.
80	ผู้อำนวยการ โรงเรียนประกอบวิทยา(080)	สช.
81	ผู้อำนวยการ โรงเรียนถาวรวิทยา(081)	สช.
82	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวิริยะวิทยามูลนิธิ(082)	สช.
83	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุกุลวิทยา(083)	สช.
84	ผู้อำนวยการ โรงเรียนล้อมรักแม่กลอง(084)	สช.
85	ผู้อำนวยการ โรงเรียนล้อมรัก(085)	สช.

ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ว 3571

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

2 ตุลาคม 2552

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ

ด้วยนายอดิพันธ์ อมาตยคง นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง “การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูล
จากผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการและประธานกรรมการคณะกรรมการหรือผู้แทนในโรงเรียน
ของท่าน เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการและประธานกรรม
คณะกรรมการหรือผู้แทนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษา
ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ศิริชัย ชินะตั้งกูร

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร. 0-3421-8788,0-3424-3435

ปณิธานของบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ภาคผนวก จ แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐและสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามฉบับนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในทางตรงข้ามข้อมูลสารสนเทศที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ฉะนั้น ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามนี้ให้ครบถ้วน และ ตรงความเป็นจริงให้มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ที่ตรงกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ 3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ต่ำกว่า 35 ปี

การศึกษาภาคบังคับ- การศึกษาขั้นพื้นฐาน

35 - 40 ปี

ต่ำกว่าปริญญาตรี

45 - 50 ปี

ปริญญาตรี

สูงกว่า 50 ปี

ปริญญาโท

สูงกว่าปริญญาโท

4. ตำแหน่งปัจจุบัน

5. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง

ผู้บริหารสถานศึกษา

น้อยกว่า 5 ปี

ครูปฏิบัติหน้าที่ครูวิชาการ

5 -10 ปี

ประธานกรรมการ

11- 15 ปี

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มากกว่า 15 ปี

/ตอนที่ 2 การบริหารจัดการเรียนรู้...

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องทางขวามือให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ท่านปฏิบัติงานในปัจจุบัน
 ระดับ 5 หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
 ระดับ 4 หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
 ระดับ 3 หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ลำดับ ที่	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับ การปฏิบัติงาน				
		1	2	3	4	5
	การสร้างหรือกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วไป จากคู่มือหลักสูตรสถานศึกษา					
1.	สถานศึกษากำหนดแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร สถานศึกษา โดยคำนึงถึงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในระดับใด					
2.	สถานศึกษาใช้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องตามคู่มือหลักสูตร อยู่ในระดับใด					
3.	สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปสำหรับการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องตามคู่มือหลักสูตรอยู่ในระดับใด					
4.	สถานศึกษาจัดให้ประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร ของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันกำหนดโครงการ และหรือ กิจกรรม การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แผนการจัดการเรียนรู้ ของสถานศึกษาอยู่ในระดับใด					
5.	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม หรือ ให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องตาม คู่มือหลักสูตร โดยคำนึงถึงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในระดับใด					

ลำดับ ที่	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับ การปฏิบัติงาน				
		1	2	3	4	5
	การมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียน เพื่อกำหนดความรู้ และทักษะ ที่เป็นประสบการณ์เดิม					
6.	สถานศึกษาจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีโอกาส แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนแต่ละภาคเรียน อยู่ในระดับใด					
7.	สถานศึกษาจัดบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีโอกาส แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ภายนอก โรงเรียน แต่ละภาคเรียน อยู่ในระดับใด					
8.	สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนส่วนร่วมกำหนดประเด็นที่ ต้องการศึกษาแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					
9.	สถานศึกษาให้ความรู้เบื้องต้นกับผู้เรียนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับใด					
10.	สถานศึกษาสอบถามความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ที่กำหนดไว้จากผู้เรียนก่อนจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับใด					
	การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ สำหรับประสบการณ์ การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้					
11.	สถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้และกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมในการใช้แหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					
12.	สถานศึกษากำหนดจุดประสงค์เฉพาะในการปรับปรุง พัฒนา แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับใด					
13.	สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ ชัดเจนอยู่ในระดับใด					

ลำดับ ที่	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับ การปฏิบัติงาน				
		1	2	3	4	5
14.	สถานศึกษากำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					
15.	สถานศึกษาประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้กับผู้ปกครอง นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชัดเจนอยู่ในระดับใด					
	การกำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้					
16.	สถานศึกษาสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับ เนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้กับความรู้ที่มีจากแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					
17.	สถานศึกษากำหนดรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมให้สามารถเชื่อมโยง ความรู้สู่การปฏิบัติ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับใด					
18.	ครูผู้สอนแต่ละระดับชั้นในสถานศึกษานำแผนการจัดการจัดการ เรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระที่ต้องการใช้แหล่งเรียนรู้แต่ละภาคเรียน อยู่ในระดับใด					
19.	สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					
20.	สถานศึกษากำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมและ สอดคล้องกับจุดประสงค์ อยู่ในระดับใด					
21.	สถานศึกษากำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ครอบคลุม ผู้เรียนทุกระดับ อยู่ในระดับใด					
	การเลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้					
22.	สถานศึกษาให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้และ ทักษะที่เป็นประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					

ข้อ	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับ การปฏิบัติงาน				
		1	2	3	4	5
23.	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเลือกแหล่งเรียนรู้สำหรับเรียนรู้ในแต่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับใด					
24.	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในระดับใด					
	การกำหนดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร					
25.	สถานศึกษามอบหมายให้ครู และบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกันรับผิดชอบโครงการ และกิจกรรมอย่างชัดเจน อยู่ในระดับใด					
26.	สถานศึกษามอบหมายให้ครู และบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผู้รับผิดชอบในการ สำรวจเส้นทางสู่แหล่งเรียนรู้ ก่อนล่วงหน้าแต่ละครั้ง อยู่ในระดับใด					
27.	สถานศึกษาอำนวยความสะดวก และประสานงาน กับผู้ที่ รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนท้องถิ่น หรือนอกสถานศึกษา ล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ละครั้ง อยู่ในระดับใด					
28.	สถานศึกษาวางแผนป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้น จากการเดินทางไปแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียนอยู่ในระดับใด					
29.	สถานศึกษากำหนดตารางเวลาสำหรับให้ผู้เรียนใช้ แหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนอย่างชัดเจนอยู่ในระดับใด					

ข้อ	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับ การปฏิบัติงาน				
		1	2	3	4	5
	การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้					
30.	สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาอยู่ในระดับใด					
31.	สถานศึกษาสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาอยู่ในระดับใด					
32.	สถานศึกษาอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาอยู่ในระดับใด					
	การตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงหรือไม่					
33.	สถานศึกษากำหนดตัวบ่งชี้ที่ทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียนอยู่ในระดับใด					
34.	สถานศึกษาตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะตามมาตรฐานด้านผู้เรียนอยู่ในระดับใด					
35.	สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้สอดคล้องกับนโยบาย กลยุทธ์ ของหน่วยงานต้นสังกัดอยู่ในระดับใด					
	การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน					
36.	สถานศึกษากำหนดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้แต่ละครั้งชัดเจน อยู่ในระดับใด					
37.	สถานศึกษากำหนดรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะเกิดกับผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียนอยู่ในระดับใด					

ข้อ	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับ การปฏิบัติงาน				
		1	2	3	4	5
38.	สถานศึกษากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลจากกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ครอบคลุมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ อยู่ในระดับใด					
39.	สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา แต่ละครั้งชัดเจนอยู่ในระดับใด					
40.	สถานศึกษานำผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม และการเลือกแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ อยู่ในระดับใด					

**ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
ของสถานศึกษา**

3.1 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

.....

.....

.....

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
VAR00001	156.0667	388.7540	.7452	.9779
VAR00002	155.9333	394.3402	.5925	.9783
VAR00003	156.0667	392.1333	.5885	.9783
VAR00004	155.9333	384.5471	.7430	.9779
VAR00005	156.0333	382.7230	.6454	.9783
VAR00006	156.0333	388.5161	.6534	.9781
VAR00007	156.1000	381.8172	.7459	.9779
VAR00008	156.3333	383.5402	.7015	.9780
VAR00009	156.2000	386.4414	.6593	.9781
VAR00010	156.3333	382.7816	.7756	.9777
VAR00011	156.0000	385.6552	.7429	.9779
VAR00012	156.1333	389.4989	.7106	.9780
VAR00013	156.1667	388.9713	.7866	.9778
VAR00014	156.2333	387.7713	.7691	.9778
VAR00015	156.1000	384.9897	.6814	.9781
VAR00016	156.1667	384.8333	.6479	.9782
VAR00017	156.1000	382.7138	.8169	.9776
VAR00018	156.1333	388.4644	.5799	.9784
VAR00019	156.1000	390.0241	.6482	.9782
VAR00020	156.2000	386.5103	.7093	.9780
VAR00021	156.1000	389.1966	.7687	.9779
VAR00022	155.9000	392.8517	.5035	.9786

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
VAR00023	155.9333	386.8230	.6581	.9781
VAR00024	156.1000	385.1276	.7867	.9777
VAR00025	155.8333	380.6264	.8395	.9775
VAR00026	156.0000	379.5862	.8045	.9776
VAR00027	156.0667	380.2023	.7783	.9777
VAR00028	155.8667	387.9816	.6342	.9782
VAR00029	156.3000	379.1828	.8155	.9776
VAR00030	156.1333	379.6368	.7969	.9777
VAR00031	156.0667	381.8575	.8203	.9776
VAR00032	155.9000	390.0241	.6929	.9780
VAR00033	156.2667	385.3057	.7739	.9778
VAR00034	156.1333	388.7402	.6716	.9781
VAR00035	156.0667	385.7885	.7963	.9777
VAR00036	156.1000	385.3345	.7180	.9779
VAR00037	156.0667	385.5126	.8080	.9777
VAR00038	156.2667	381.9954	.8389	.9775
VAR00039	156.2000	381.8897	.8268	.9776
VAR00040	156.2333	381.2885	.7758	.9777

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 40

Alpha = .9785

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายอดิพันธ์ อมาตยคง
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 69/69 หมู่ที่ 10 ถนนสมุทรสงคราม - บางแพ หมู่บ้านมนตรี 5 ต.บ้านปรก อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม
ที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านลาดใหญ่ ถนนไทวิถี ต.ลาดใหญ่ อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2512 ประกาศนียบัตรประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านหนองบัวตะเกียด พ.ศ.2515 ประกาศนียบัตรประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนด่านขุนทด พ.ศ.2518 ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด พ.ศ.2522 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูนครราชสีมา พ.ศ.2528 ปริญญาบัตร ศึกษาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ.2548 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2546 ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดดาวโด่ง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2549 รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดาวโด่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พ.ศ. 2549 ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดประดู่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม